

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Έκθέσεις, Έκθέσεις . . .

Aγαπητοί Φίλοι,
Έκδοτική ανοιξη όνομάσαμε στό προηγούμενο τεύχος τήν πλούσια παραγωγή βιβλίων και λευκωμάτων στήν χρονιά πού τελειώνει άπό τό πολύτιμο μουσειακό ώλικό, μόνιμο καί περιστασιακό, τοῦ Μουσείου Μπενάκη. Τό ίδιο, καί σέ μεγαλύτερο ίσως βαθμό, ισχύει για τό πρόγραμμα τῶν Έκθέσεων, πού δραγανώθηκαν, δραγανώνονται καί σχεδιάζεται νά δραγανωθοῦν στούς φιλόξενους χώρους τοῦ Μουσείου καί τῶν Τμημάτων του.

Ένας μικρός άπολογισμός πρώτα τῶν Έκθέσεων, πού πραγματοποιήθηκαν άπό τήν άρχη τοῦ 2002:

- Δημήτρης Πικιώνης. Η άρχιτεκτονική τῆς Χίου (18.12.01-20.1.02)
- Ή Υαλουργία τῶν Σουλτάνων (20.2.-15.5.02)
- Αφιέρωμα στόν Χαράλαμπο Σφαέλλο. Άρχιτεκτονική - Ανάπτυξη (28.5.-23.6.02)
- Lila de Nobili-Γιάννης Τσαρούχης. Μία συνάντηση (26.6.-7.7.02)
- Σ. Μαυρομιάτης. Έργα συντήρησης μνημείων Άκροπλεως (1.-20.10.02)
- Άρμενικοι θησαυροί άπό τήν Κιλικία (31.10.-10.12.02)
- Εἰκόνες τῆς Συλλογῆς Ρένας Άνδρεάδη. 14ος - 18ος αι. (5.11.-5.12.02)

Οι Έκθέσεις πού έχουν προγραμματισθεῖ καί θά πραγματοποιηθοῦν ὡς τό φθινόπωρο τοῦ 2003 εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

- Χρόνης Μπότσογλου. Μιά προσωπική Νέκυια (20.12.02-19.1.03)
- Κώστας Μπαλάφας. Φωτογραφία (28.1.-28.2.03)
- Ταῦρος. Εἰκόνα καί λατρεία στή Μεσόγειο κατά τήν άρχαιότητα (Έκθεση ἐντεταγμένη στήν Πολιτιστική Όλυμπιάδα) (19.3.-7.6.03)
- Γιώργος Μανδούδης. Άναδρομική Έκθεση (18.6.-15.9.03)

Προσθέτουμε καί τό σημαντικό ἐπίσης γεγονός τῆς συμμετοχῆς τοῦ Μουσείου Μπενάκη μέ ἐπιλεγμένα ἔκθέματα μεγάλης ἀξίας σέ Διεθνεῖς Έκθέσεις (βλ. π.χ. τό Ένημερωτικό Δελτίο, Α'-Β'/2002, σελ. 10-11). Τά μέλη τῶν «Φίλων» έχουν βέβαια τήν εύκαιρία μέ σταθερή φροντίδα τοῦ Διοικητικοῦ

Συμβουλίου νά ἐπισκέπτονται καλλιτεχνικές Έκθέσεις καί σέ ἄλλα Ίδρυματα τῶν Αθηνῶν μέ καλά ὁργανωμένες ξεναγήσεις.

Στίς σελίδες τοῦ παρόντος τεύχους παρουσιάζονται άπό την Υπεύθυνη τοῦ Πωλητηρίου, καί Δ. Γερουλάνου, οἱ στόχοι καί ἡ λειτουργία του μετά τις τελευταῖς πρωτοβουλίες για ἀνανέωση και πλουτισμό του. Μέ τήν εύκαιρια τῶν ἐορτῶν συνιστοῦμε θεομά μιά ἐπίσκεψη σας ἐκεῖ. Ἐπίσης στό τεύχος αὐτό συνεχίζεται η «ἀποδελτίωση» τῶν περιεχομένων τῶν 33 τευχῶν (1984-1999) τῶν «Νέων τῶν Φίλων», πού ἀρχισε στό προηγούμενο τεύχος (σελ. 12-15) καί γιά τήν ὅποια ἐκδηλώθηκε ζωηρό ἐνδιαφέρον.

Μέ τήν ἐλπίδα ὅτι καί στίς στῆλες τοῦ τεύχους Γ' τοῦ 2002 τά μέλη τοῦ Συλλόγου μας θά ἐντρυφήσουν σέ ἐνδιαφέρονσα ὑλη, εὐχόμαστε σέ δλους ἔνα Καλό χειμώνα, εχοντας πίσω τους - ὅπως εχούμε ξαναγράψει - τήν συμμετοχή τους σέ ἐπιλεγμένες ἐκδηλώσεις τῶν «Φίλων» καί καλές προοπτικές για σημαντικές ἐκδηλώσεις τῆς νέας περιόδου πρίν, ἀπό, καί μετά τίς ἐορτές.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΠΡΩΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ 15ΟΥ ΑΙ. ΣΥΛΛΟΓΗ Ρ. ΑΝΑΡΕΑΔΗ, Μ. ΜΠΕΝΑΚΗ

Γ'
2002

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΤΙΜΗ ΓΙΑ ΜΗ ΜΕΛΗ: 1 ΕΥΡΩ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Μετά την πάντοτε περιορισμένη σε εκδηλώσεις θερινή περίοδο, οι Φίλοι επανήλθαν δραμύτεροι, με σειρά διαλέξεων, εκδρομών, κοινωνικών συναθροίσεων, ξεναγήσεων εντός και εκτός Μουσείου, εντός και εκτός Αθηνών, εντός και εκτός Ελλάδος. Ο προγραμματισμός όλων των εκδηλώσεων γίνεται πάντοτε με γνάμονα αφ' ενός την τακτική επαφή μεταξύ των μελών, τη μεταξύ τους επικοινωνία και σύσφιξη των δεσμών, και τη γνωριμία τους με μνημεία της ανθρώπινης δραστηριότητας και της φύσης τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό, και αφ' ετέρου την ενίσχυση του έργου του Μουσείου και την εξουκείωση με τις ανεκτίμητες συλλογές του, το έμψυχο υλικό του, τους στόχους και τις επιδιώξεις του. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος ύπαρξης του Σωματείου, η λειτουργικότητα και η χρησιμότητα του οποίου εξαρτώνται από τη στάθμη των εκδηλώσεών του, την αποτελεσματικότητα των ενεργειών του Συμβουλίου του, και κυρίως τη ζωντάνια και την όλη παρουσία των μελών του.

ΒΡΑΔΙΑ ΣΤΟ ΚΥΛΙΚΕΙΟ

Κατά τους τελευταίους μήνες μια από τις πρώτες προτεραιότητες του Μουσείου είναι η αποπεράτωση του συγχροτήματος Δ. Ευταξία στον Κεραμεικό (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο Α'-Β'/2001*, σ. 10), προκειμένου να στεγάσει ένα σημαντικότατο παράρτημα, το υπό ίδρυση Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης. Για την ενίσχυση αυτού του μεγαλόπνου και πρωτότορου σχεδίου οργανώθηκε μια ειδική δραδιά στο δώμα του Κυλικείου του Μουσείου στις 25 Σεπτεμβρίου, την οποία τίμησαν με την παρουσία τους μέλη της Διοικητικής Επιτροπής, ο Διευθυντής του Μουσείου, κ. Άγγελος Δεληθορριάς, καθώς και η αναπληρώτρια διευθύντρια, κα Ειρήνη Γερουλάνου. Υπό τη μουσική επένδυση των μαέστρου Ιάκωβου Γιάννη Θεοδωρόπουλου οι πολυάριθμοι παρευρισκόμενοι απόλαυσαν τα εξαιρετικά εδέσματα του μπουφέ και τη γλυκιά αθηναϊκή δραδιά ποτισμένη από το άρωμα του νυχτολόγουντος και των γιασεμιών του κήπου. Σύμφωνα και με την ευχή που εξέφρασε στην προσφώνησή του ο Πρόεδρος των Φίλων, κ. Λίνος Μπενάκης, τα έσοδα της δραδιάς θα συμβάλουν σημαντικά στην επιτυχία του εγχειρήματος.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Σε συνέχεια των περοινών εκδηλώσεων του θεματικού κύκλου *Στα Βήματα του Πανασανία οργανώθηκαν τρεις διαλέξεις στο φιλόξενο χώρο του “αιθρίου” του Μουσείου*. Θέμα τους κατά τη φετινή χρονιά η Φωκίδα, με στόχο να φωτιστεί η τόσο κοντινή στην πρωτεύουσα, αλλά τόσο άγνωστη ουσιαστικώς και παραμελημένη αυτή περιοχή της Στερεάς. Ταυτοχρόνως, οι διαλέξεις συνιστούσαν και μία εισαγωγή στην εκδρομή που ακολούθησε λίγες ημέρες αργότερα.

Στην πρώτη, στις 4 Νοεμβρίου, έγινε μια παρουσίαση των ανασκαφικών ευρημάτων και των εξ αυτών συναγομένων σημετερασμάτων για την ανθρώπινη παρουσία και τον πολιτισμό **από τη Νεολιθική Εποχή ως την Εποχή του Σιδήρου** από την κυρία Σόνια Δημάκη, Αρχαιολόγο στη ΙΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Λαμίας, και τη Δόκτορα Φανουρία Δακορώνια, επίτιμη έφορο της ΙΔ' Ε.Π.Κ.Α. Διάχυτη στο πολυπληθές ακροατήριο ήταν η απογοήτευση από το πόσο λίγα είναι γνωστά στο ευρύτερο κοινό για τη Φωκίδα της περιόδου αυτής, παρά το γεγονός ότι ολόενα και σαφέστερα αποκαλύπτεται ο προϊστορικός κόσμος μέσα από τις σωστικές και τις συστηματικές ανασκαφές που διενεργούνται, με τα εξαιρετικά ενίστε ευρήματα που έρχονται στην επιφάνεια. Η αναλυτική και τόσο παραστατική ομιλία της κυρίας Δακορώνιας, συμπληρωμένη από μεγάλο αριθμό εντυπωσιακών εγχρωμών διαφανειών, δεν άφησε καμμία αμφιδολία για τη σημασία των μυκηναϊκών καταλοίπων στη Φωκίδα και για την ανάγκη να επιταθεί η έρευνα, ώστε να αλλάξει η σημερινή εικόνα της περιοχής.

Μία εδδομάδα αργότερα, στις 11 Νοεμβρίου, ο επικεφαλής του Τμήματος Ιστορίας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, Δρ. Θάνος Σίδερης, ανέπτυξε το θέμα: **“Αρχαία Φωκίδα: στη συά των Δελφών”**. Οι παριστάμενοι είχαν την ευκαιρία μέσα από σύγχρονα τεχνολογικά μέσα (προσδολή ψηφιοποιημένων εικόνων μέσω φορητού υπολογιστή) και με τον εμπεριστατωμένο και σφραγισμό σχολιασμό του κυρίου Σίδερη γνα πληροφορηθούν για την εξέλιξη των Φωκικών πόλεων κατά τους ιστορικούς χρόνους και έως τη Ρωμαιοκρατία, για τη σημασία των Δελφών και τις καταστρεπτικές συγχράτης πολεις που είχε στις γειτνιάζουσες πόλεις-κράτη η πανελλήνια ακτινοβολία του και ο συσσωρευμένος πλούτος των αναθημάτων του, καθώς και για τα εντυπωσιακά σε ποιότητα και ποικιλομορφία ευρήματα των παλαιότερων και των τελευταίων ανασκαφών στην ευρύτερη περιοχή.

Τον κύκλο έκλεισε η ομιλία της βιζαντινολόγου, κυρίας Ασπασίας Ραπτάκη, με θέμα: **“Τα μνημεία της παλαιοχριστιανικής και της βιζαντινής περιόδου στη Φωκίδα”** στις 13 Νοεμβρίου. Για μία ακόμη φορά τα παρευρισκόμενα μέλη εντυπωσιάστηκαν από τον πλούτο της φωκικής γης, ιδίως από τα πολυάριθμα, υψηλής αισθητικής ψηφιδωτά δάπεδα των παλαιοχριστιανικών χρόνων. Αξιοθαύμαστη όμως είναι και η ποιότητα των σωζόμενων μνημείων της κυρίως βιζαντινής περιόδου, με προεξάρχοντα το μεσοβιζαντινό ναό του Σωτήρος Αμφίσσης και το μικρό, αλλά κατάγραφο εσωτερικώς ναό των Ταξιαρχών Δεσφίνας των παλαιολογίεών χρόνων.

ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

Ο θεματικός κύκλος *Γνωριμία με τα Μουσεία και τα Πνευματικά Ιδρύματα των Αθηνών περιέλαβε τέσσερις ξεναγήσεις στη φινιοπωρινή πρωτεύουσα*. Στις 5 Οκτωβρίου τριακονταμελής ομάδα Φίλων ξεναγήθηκε στις πλουσιότατες συλλογές του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης στην Πλάκα. Κατά τα 84 χρόνια της λειτουργίας του το Μουσείο συγκέντρωσε έναν αξιοθαύμαστο αριθμό αντικειμένων, μέσα από τον οποίο γίνεται κατανοητή η πολυμορφία της τέχνης, η υψηλή αισθητική, η τεχνική αρτιότητα, η πλούσια φαντασία, η πολυμήχανη εφευρετικότητα του υπόδουλου ελληνισμού. Θερμή υπήρξε η υποδοχή των Φίλων από την αντιπρόσεδρο των Φίλων του Μ.Ε.Λ.Τ., κυρία Μ. Αδάμη, η οποία παρέθεσε και μικρή δεξιώση στους συμμετάσχοντες.

Η αρχαιολόγος και μέλος του Σωματείου, κυρία Άρτεμις Σκουμπουρδή, ανέλαβε να ξεναγήσει δύο ομάδες Φίλων στη “γειτονιά των ηρώων”, στουν **Ψυρρή** (βλ. και το σχετικό άρθρο στις σελίδες 16-17) στις 6 και στις 14 Οκτωβρίου. Παρά τη δυνατή δροχή που απείλησε να ματαιώσει την πρώτη συνάντηση, όσοι... πιστοί προσήλθαν και κατόρθωσαν, μετά από σύντομη παρουσίαση της τοπογραφίας της περιοχής στο σταθμό του

Η... απρόσπτη ξενάγηση μετά ξυθοποσίας στο καφέ “Ζύθος” από την και Άρτεμη Σκουμπουρδή (δεξιά στη φωτογραφία)

ΗΣΑΠ Θησείου, να συνεχίσουν την περιήγηση... καθιστοί, αφού κατέφυγαν λόγω δροχής σε ιδιαίτερη αιθουσα του καφέ “Ζύθος” επί της πλατείας Ψυρρή, όπου η κυρία Σκουμπουρδή έκανε εκτενείς αναφορές στην ιστορία και τα μνημεία της περιοχής.

Στις 12 Οκτωβρίου οι Φίλοι ξεναγήθηκαν στην έκθεση “**1884-1930. Από τη Χριστιανική Συλλογή στο Βυζαντινό Μουσείο**” στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Ο βυζαντινολόγος, κύριος Γιώργος Κακαβάς, εκ των συντελεστών της έκθεσης, παρουσίασε τις θεματικές της ενότητες, μέσα από τις οποίες αποκαλύπτονταν οι ιστορικές και ιδεολογικές ανάγκες που οδήγησαν στην ίδρυση της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας το 1884, στη συγκρότηση της συλλογής της, και εν τέλει στην ίδρυση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου το 1914. Επόκειτο αναμφισβήτητα για μια πολύ αξιόλογη έκθεση, όχι μόνο για τα ίδια τα εκτιθέμενα αντικείμενα, αλλά και για τη μέθοδο παρουσίασής τους, απολύτως συμβατή με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις.

Μία ακόμη τριακονταμελής ομάδα Φίλων είχε την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά και με τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο τις μοναδικές συλλογές του **Νομισματικού Μουσείου** στις 13 Νοεμβρίου. Με τη φωτισμένη καθοδήγηση της αρχαιολόγου-νομισματολόγου, κυρίας Μίνας Γαλάνη-Κρίκου, οι Φίλοι αντιλήφθηκαν τη σημασία της μελέτης των μέσων με τα οποία γίνονταν οι συναλλαγές από τους προϊστορικούς ως τους αρχαιούς χρόνους, και πολύ περισσότερο την πολύπλευρη σημασία των νομισμάτων ως μέσων συναλλαγής από τον 6^ο π.Χ. αι. ως σήμερα, μέσα από αντιπροσωπευτικά δείγματα των 600.000 αντικειμένων που διαθέτει σήμερα το Νομισματικό Μουσείο.

Εντεταγμένη στη θεματική ενότητα *Γνωριμία με το Μουσείο μας* ήταν η παρουσίαση στις 19 Οκτωβρίου του περιεχομένου και του έργου της **Βιβλιοθήκης του Μουσείου** από την υπεύθυνη, κυρία Πίτσα Τσάκωνα, και τον ιστορικό, κύριο Δημήτρη Αρβανιτάκη. Τα μέλη διαπίστωσαν την αξιοχήλευτη οργάνωση της Βιβλιοθήκης και των πλήρως ανακανισμένων χώρων της, πληροφορήθηκαν για τα νέα αποκτήματα, τις ανάγκες και τα προγράμματα συντήρησης των παλαιών βιβλίων, καθώς και για τα μελλοντικά σχέδια των υπευθύνων (η Βιβλιοθήκη παρουσιάζεται στο παρόν τεύχος του Δελτίου, σ. 11).

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Το... ακαδημαϊκό έτος 2001-2002 έκλεισε για το Σωματείο με μια τετραήμερη εκδρομή στη Θήρα, από τις 6 ως τις 9 Ιουνίου. Η άγρια ομορφιά και η μοναδικότητα της φυσικής διαμόρφωσης του νησιού δεν αποτελούν ασφαλώς τα μοναδικά του θέλγητρα. Όπως διαπίστωσαν οι εκδρομείς, το ημιεληνοειδές νησί διαθέ-

τει πληθώρα (σε σχέση με το μικρό του μέγεθος) μουσείων και πνευματικών ιδρυμάτων, τα οποία επισκέφθηκαν στο σύνολό τους: Μέγαρο Γκύζη (Πνευματικό Κέντρο Θήρας), Ίδρυμα Μπελώνια και Ίδρυμα Νομικού στα Φηρά, Λαογραφικό Μουσείο Εμπ. Λυγνού στο Κοντοχώρι, Ναυτικό Μουσείο Οίας, Αρχαιολογικό Μουσείο Φηρών. Παράλληλα, περιηγήθηκαν τα γραφικά χωριά με τα πλακόστρωτα στριφγυριστά δρομάκια και τα απειράθμιμα ναϊδρια (Πύργος, Περίσσα, Μεροδίγλι, Οία), τις Μονές Προφήτη Ηλία έξω από τον Πύργο (18^ο αι.) και Αγίου Νικολάου στο Μεροδίγλι (17^ο αι.), το οινοποιείο Μπουτάρη. Το σημαντικότερο ωστόσο μνημείο, μοναδικό στον ελλαδικό χώρο, τον προϊστορικό οικισμό του Ακρωτηριού, που ήλθε στην επιφάνεια χάρις στις επίμονες προσπάθειες του Σπυρίδωνος Μαρινάτου, απόλαυσαν οι Φίλοι με την ξενάγηση του επικεφαλής της ανασκαφής, καθηγητή Χρήστου Ντούμα.

Από την επίσκεψη στον προϊστορικό οικισμό του Ακρωτηριού Θήρας. Διακρίνονται στο βάθος οι γερανοί για το υπό ανέγερση νέο στέγαστρο

Η τακτική φθινοπωρινή συνάντηση των Φίλων στην Άνδρο, με σκοπό την επίσκεψη στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Γουλανδρή, πραγματοποιήθηκε φέτος στις 18 και στις 21 Σεπτεμβρίου. Στην έκθεση “*Joan Miró, Στην Τροχιά του Φανταστικού*”, ξεναγήθηκαν από την πάντοτε συνεπή στο ετήσιο φαντεδιό κυρία Ελισάβετ Πλέσσα, ιστορικό της τέχνης και στέλεχος του Μουσείου. Οι δύο ομάδες επισκέφθηκαν ακόμη την πρωτότυπη έκθεση “*To ατελιέ της Καλλιθέας*” με έργα των Αλέκου Φασιανού, Βασίλη Σπεράντζα, Νίκου Στεφάνου στο Ίδρυμα Κυδωνιέως στη Χώρα.

Βαρύνουσας σημασίας ήταν η πενθήμερη εκδρομή στην **Κωνσταντινούπολη**, στις 24-28 Οκτωβρίου. Προσανατολισμένη στα βυζαντινά μνημεία της Βασιλεύουσας, απέβλεπε στο να εξ-αντλήσει ει δυνατόν την εξέταση των σωζόμενων καταλόιπων της υπερχιλιετούς αυτής περιόδου. Για την προετοιμασία των εκδρομέων δόθηκε εισαγωγική διάλεξη από το γράφοντα στις 17 Οκτωβρίου, στην οποία έγινε και ενημέρωση για πρακτικής φύσεως ζητήματα από τον κύριο Λουκά Συρίγο. Με την εμπεριστατωμένη, σφαιρική και συγχρόνως ξωντανή ξενάγηση, τη διαφορή φροντίδα, τις απολύτως αποτελεσματικές συνεννοήσεις και διευθετήσεις στις οποίες προέβη, η αρχαιολόγος, υποψήφια διδάκτωρ, κυρία Μαρία Τσαούσογλου κατόρθωσε να υπερεργάσει σειρά πρακτικών δυσκολιών (τα περισσότερα μνημεία εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται ως τζαμιά), να εξοικειώσει τους εκδρομείς με τα μοναδικά μνημεία της Βασιλεύουσας, και συγχρόνως να καταστήσει τη διαμονή τους σε αυτήν ασφαλή, ευχάριστη και μεστή εμπειριών και θετικών εντυπώσεων. Εξ αλλού, καθώς είναι γεννημένη και μεγαλωμένη στην Κωνσταντι-

Η ομάδα των εκδρομέων στην ερειπωμένη Μονή Στουδίου

ναούς (Ζωοδόχο Πηγή, Άγ. Κωνσταντίνο Ψωμαθειών), ανάκτορα (Παλάτι Πορφυρογεννήτου, Ανάκτορο Βουκολέοντος, Ψηφιδωτά Ιερού Πολιταίου), στύλους και φόρους (φόρδος και πορφυρούς κίων Κωνσταντίνου, κίων Μαρκιανού), τα τείχη (χερσαία και θαλάσσια), τη Βασιλική κινστέρνα, το υδραγωγείο του Βάλεντος. Ακόμη, την έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Φανάρι, καθώς και τον Άγ. Δημήτριο Ξυλόπορτας, όπου παρακολούθησαν τη λειτουργία, στην οποία χοροστάτησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος. Ο Παναγιώτατος μετά το τέλος της λειτουργίας καλωσόρισε τους Φίλους και αναφέρθηκε στην επίσκεψή του στο Μουσείο προ δύο ετών για τα εγκαίνια της εκθέσεως “Μήτηρ Θεού”. Παρά τη λαμπρή ωστόσο παρουσία του Οικουμενικού Πατριάρχη μέσα στον κατάμεστο από Έλληνες επισκέπτες ναό, ήταν σαφής η ισχνή παρουσία των γηγενών...

Μελαγχολική άλλωστε στάθηκε και η επίσκεψη σε δύο από τα τρία εν λειτουργίᾳ ελληνικά σχολεία της Πόλης, στο Ζάππειο και στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Η θέρμη των εκπαιδευτικών που υποδέχθηκαν τους εκδρομείς, η ειλικρινής φιλοξενία τους, η προθυμία τους να ξεναγήσουν τους Φίλους στα

Οι Φίλοι μπροστά στο Ευγενίδειο κτήμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η ξεναγούσα αρχαιολόγος, κα Μ. Τσαούσογλου, διακρίνεται στη δεύτερη σειρά (τρίτη από δεξιά)

επιβλητικά –αλλά καταπονημένα– κτήματα, εύγλωττα σύμβολα της αλλοτινής λάμψης, δρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με την αισθητή σε κάθε δήμα ασφυκτικά περιοριστική πολιτική των ιθυνόντων ιδίως κατά το παρελθόν, την ορατή παντού παραπομπή, την έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, τη στέρηση της ζωογόνας πνοής των παιδιών. Εικόνες των κρατών μόλις πριν από λίγες δεκαετίες πνευματικών ιδρυμάτων, με φανερά ακόμη τα λείψανα της ακμής, του πνευματικού, πολιτιστικού και υλικού τους πλούτου, εικόνες που γεννούν αισθήματα πίκρας, αδικίας, οργής, θλίψης. Εικόνες που παρακινούν σε δράση, έστω και την ύστατη αυτή ώρα.

Τέλος, στα πλαίσια του κύκλου *Στα Βήματα του Πανσανία πραγματοποιήθηκε εκδρομή στη Φωκίδα*, μετά από συνεννόηση με τους ανασκαφείς των χώρων, αρχαιολόγους της Ι' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και της 1^η Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Οι ξεναγήσεις περιέλαβαν τη μικρή, αλλά αντιπροσωπευτική Αρχαιολογική Συλλογή του Διυτόμου, που στεγάζεται στο παλαιό Δημοτικό Σχολείο της πόλης, τους νεωσούκους και τα ελάχιστα ορατά κατάλοιπα της αρχαίας Κίρρας, τον υστεροβυζαντινό ναΐσκο των Ταξιαρχών στη Δεσφίνα, όπου διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση ένα ακριβώς χρονολογημένο (στο 1332) σημαντικό τοιχογραφικό σύνολο, τη Μονή της Μεταμόρφωσεως ψηλά, πάνω από το Γαλαξείδι, όπου σώζεται ο σταυρεπίστεγος ναός του 13^{ου} αι. με λείψανα

Οι εκδρομείς στη Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρα Γαλαξειδιού

των τοιχογραφιών του, ταλαιπωρημένος από παλαιότερους και πρόσφατους σεισμούς, το μικρό Λαιογραφικό Μουσείο του Γαλαξειδιού, με συλλογές ενδύματων και επίτλωσης αστικού σπιτιού του τέλους του 19^{ου}-αρχών του 20^{ου} αι., το ναό του Αγίου Νικολάου στην ίδια πόλη, με το περιώνυμο τέμπλο του Αναστασίου Μόσχου. Ακόμη, η ανασκαφέας της Αντίκυρας, κυρία Ασπασία Ραπτάκη, που συνόδευε την εκδρομή, ξεναγήσεις τους συμμετέχοντες Φίλους στα κατάλοιπα των θραυσμάτων και παλαιοχριστιανικών χρόνων (πεντάκλιτη βασιλική με σωζόμενο κατά χώραν θαυμάσιο επιδαπέδιο ψηφιδωτό, ρωμαϊκό βαλανείο, επισκοπικό μέγαρο) της Αντίκυρας, καθώς και στο κάστρο και στο βαπτιστήριο της Άμφισσας, ενώ ο ιστοριοδίφης, φιλόλογος και διαπρεπής νομισματολόγος, κύριος Δρόσος Κραβαρτόγιαννος, συνόδευσε τους Φίλους στην περιήγηση της Άμφισσας. Ο υπογράφων παρουσίασε το ναό του Σωτήρος έξω από την Άμφισσα, ένα από τα σημαντικότερα δείγματα μεσοβυζαντινών ναών των αρχών του 12^{ου} αι., ο οποίος όμως δρίσκεται σε ετοιμόρροπη κατάσταση σήμερα για γραφειοκρατικούς και μόνο λόγους. Η ομάδα των Φίλων δεν παρέλειψε να επισκεφθεί και το υπό ανακαίνισην Μουσείο των Δελφών, ώστε να ολοκληρωθεί η εικόνα της Φωκίδας ανά τους αιώνες.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΕΛΗΒΟΡΡΙΑΣ. ΤΑ 30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Το περασμένο καλοκαίρι προβλήθηκε από την κρατική τηλεόραση (NET) μια σειρά εκπομπών αφιερωμένων στη μακρά επιστημονική προείδηση του Διευθυντή του Μουσείου καθηγητή Άγγελου Δεληβορριά. Παράλληλα με τα αυτοδιογραφικά στοιχεία ο Διευθυντής είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει εκτενώς το νέο σχεδιασμό του Μουσείου, χάρις στον οποίο ανανεώθηκε εκ βάθμων και ουσιαστικά επανιδρύθηκε ο σημαντικότατος αυτός πολιτιστικός οργανισμός, τον προγραμματισμό για το άμεσο και το απότερο μέλλον, όπως το οραματίστηκε ο ίδιος και οι συνεργάτες του, καθώς και για τα υπό ίδρυση νέα Τμήματα και τα ακτήρια που ανακανίζονται για να τα στεγάσουν. Ακόμη, εξέθεσε το πολύπλευρο και πολύμοχθο έργο των επιμελητών των συλλογών, των συντηρητών, των βιβλιοθηκονόμων, των ιστορικών της τέχνης, των αρχαιολόγων, των ιστορικών, των τεχνικών, αλλά και των εθελοντών, που παρέχουν πολύτιμες υπηρεσίες στα επιμέρους Τμήματα και Συλλογές του Μουσείου.

Για τον Άγγελο Δεληβορριά και το έργο του μίλησαν οι Αιμιλία Γερουλάνου, Γεώργιος Γόντικας, Ευάγγελος Βενιζέλος, Ρένη Πιττακή, Νίκος Ζίας. Οι μαγνητοσκοπημένες εκπομπές, συντεθεμένες σε μία ενότητα, έχουν κατατεθεί στο αρχείο των Φίλων, και δρίσκονται στη διάθεση των ενδιαφερομένων μελών, προγραμματίζεται μάλιστα να προβληθούν σε ειδικές εκδηλώσεις των Φίλων, ώστε τα μέλη να γνωρίσουν με τον καλύτερο τρόπο τους στόχους και τις αρχές, που διέπουν τις ήδη πραγματοποιηθείσες και τις μελλοντικές ενέργειες του Μουσείου που στηρίζουν, προκειμένου να δοηθήσουν πιο αποτελεσματικά το έργο του.

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Το Τμήμα Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου διοργανώνει για δεύτερη συνεχή χρονιά δύο εξαιρετικά ενδιαφέροντες κύκλους μαθημάτων με στόχο την εκμάθηση της τουρκικής γλώσσας και της οθωμανικής γραφής. Πρόκειται για μια πολύτιμη προσφορά προς τους ενασχολουμένους με την αρχειονομία, την ιστορία, την επιγραφική, την αρχαιολογία, την τέχνη, τη λογοτεχνία των αιώνων της Τουρκοκρατίας, αλλά και ευρύτερα προς κάθε ενδιαφερόμενο για τον πολιτισμό αυτής της μακρόχρονης ιστορικής περιόδου και της πληθώρας των λαών που κατά καιρούς δρέθηκαν υπό οθωμανική κυριαρχία.

Οι δύο κύκλοι ξεκίνησαν στις 14 Οκτωβρίου και θα συνεχιστούν έως το τέλος Απριλίου 2003. Τα μαθήματα, διάρκειας μίας ώρας για κάθε κύκλο, παραδίδονται κάθε Πέμπτη στο κτήριο των Ιστορικών Αρχείων (οικία Δέλτα) στην Κηφισιά. Η γλώσσα διδάσκεται από την κα Έφη Εξίσου σε δύο τμήματα (αρχαρίων και προχωρημένων), ενώ η οθωμανική γραφή από τον κα Μωχάμετ Παναχί.

Οθωμανικά ψαλίδια από ατούλι με επίθετη φυτική διακόσμηση από χρυσό. 18ος - 19ος αι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ (1938-2002)

Τον Ιούλιο του 2002 έφυγε από τη ζωή ο Κωνσταντίνος Χρ. Λεβέντης, Πρόεδρος του Ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη, καθώς και των ομώνυμων ιδρυμάτων της Κύπρου και της Νιγηρίας. Γεννημένος στη Λάρνακα και μεγαλωμένος στο Manchester της Αγγλίας, πτυχιούχος του τμήματος Κλασικών Σπουδών του Clare College του Cambridge, έζησε για μεγάλο διάστημα (1959-1977) στη Γκάνα και τη Νιγηρία, όπου ασχολήθηκε με εξαιρετική επιτυχία με τις οικογενειακές επιχειρήσεις του Ομίλου Λεβέντη. Ή αγαστή συνεργασία των τριών γιων του Χρήστου Λεβέντη και των εξαδέλφων τους, Γ. και Α. Δαυίδ, μετέτρεψαν τον Όμιλο σε έναν από τους ισχυρότερους διεθνώς. Παράλληλα, για την πολύπλευρη δράση του με στόχο την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντος από τη θέση του μονίμου αντιπροσώπου της Κύπρου στην UNESCO (1979-2002) και του διευθύνοντος το Ίδρυμα Λεβέντη, τιμήθηκε από το ελληνικό κράτος (Ταξιάρχης του Τάγματος του Φοίνικα), τη Γαλλική Δημοκρατία (Ταξιάρχης του Τάγματος Γραμμάτων και Τεχνών), την Ακαδημία Αθηνών (Αργυρό Μετάλλιο) και το Οικουμενικό Πατριαρχείο (Αρχων Ορφανοτρόφος). Ακόμη, διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. και Ταμίας της Europa Nostra, της Ομοσπονδίας των ευρωπαϊκών φορέων συντήρησης.

Ακολουθώντας το πρότυπο του θείου του, Αναστασίου Γ. Λεβέντη, ο εκλιπών συνιστά μια υποδειγματική σύζευξη του επιχειρηματικού νου με τις ανθρωπιστικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες, την ευρεία καλλιέργεια, την εκτίμηση και προώθηση των κλασικών αξιών. Η ανεκτίμητη συμβολή του στην ανάδειξη και διεθνή προσολή του Ελληνικού και ιδίως του Κυπριακού πολιτισμού, που εκδηλώθηκε ποικιλοτρόπως στη διάρκεια των τελευταίων είκοσι και πλέον χρόνων, καθιστά τον Κωνσταντίνο Λεβέντη έναν από τους διαπρεπέστερους σύγχρονους εθνικούς ευεργέτες, πολύτιμο πρέσβη διεθνώς του ελληνικού πνεύματος και σπάνιο πλέον παράδειγμα προς μίμησιν, σε έναν κόσμο που ολοένα και περισσότερο απομακρύνεται από τις πανανθρώπινες, διαχρονικές ιδέες, ιδανικά και αρχές του Ελληνισμού, κατατείνοντας σε μία ταπεινή, υλιστική πραγματικότητα.

ΤΟ ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το Πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη, όπως ήδη γνωρίζετε, ιδρύθηκε το 1977 με την υποστήριξη των Φίλων και συγκεκριμένα των κυριών Φανής Λαμπαδαρίου, Αμαλίας Μεγαπάνου, Ρένας Ανδρεάδη και Ελένης Στρατήγη και ήταν το πρώτο Πωλητήριο Μουσείου που λειτουργήσε στην Ελλάδα.

Mε πρωταρχικό του στόχο την παραγωγή και πώληση αντιγράφων από τα εκθέματα του Μουσείου Μπενάκη το Πωλητήριο υποστηρίζει οικονομικά τις δραστηριότητες του Μουσείου, καλύπτοντας ένα μεγάλο μέρος του συνολικού του προϊόπτολογισμού. Οι υπεύθυνοι του Πωλητηρίου έχουν επιλέξει μέσα από τα αναρίθμητα μουσειακά εκθέματα αντιπροσωπευτικά δείγματα με διαχρονική αξία και τα έχουν αναπαραγάγει με σεβασμό, υπευθυνότητα και πολύ “μεράκι”.

Σημαντικό επίσης στόχο του αποτελεί η “διάδοση” των μουσειακών αντικειμένων μέσω της ποιοτικά άριστης αναπαραγωγής τους και της διάθεσης των αντιγράφων σε πληθώρα αποδεκτών. Τα ακριβή και σωστά αντίγραφα των μουσειακών εκθεμάτων είναι πλέον εύκολο να αποκτηθούν από το ευρύτερο κοινό όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Είναι άλλωστε ενδεικτικό ότι σταθεροί πελάτες του Πωλητηρίου είναι το ελληνικό κράτος, η Εκκλησία της Ελλάδος, υπουργεία, προεσβείες, τράπεζες, μεγάλοι οργανισμοί κλπ.

Τρίτος και εξίσου σημαντικός στόχος του Πωλητηρίου είναι η διατήρηση παραδοσιακών τεχνικών που τείνουν να χαθούν, αλλά και η υποστήριξη των τεχνιτών που τις χρησιμοποιούν. Στις αγιογραφίες που διατίθενται στο Πωλητήριο για παράδειγμα, χρησιμοποιείται η τεχνική των βυζαντινών αγιογράφων: αυγοτέμπερα, φυσικά γαιώδη χρώματα και στιλβωμένα φύλλα καθαρού χρυσού. Πολλά από τα υφάσματα που χρησιμοποιούνται είναι υφασμένα στον αργαλειό, ενώ ορισμένα από τα κεντήματα είναι δουλεμένα στο χέρι από ειδικά εκπαιδευμένες κεντήστρες.

Η κατασκευή των κοσμημάτων πραγματοποιείται από τεχνίτες που έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τεχνικές που τείνουν να εκλείψουν.

Οι αναπαραγωγές των αρχαίων αγγείων γίνονται με τη χαμένη τεχνική του αττικού μελανού υαλώματος. Το χρώμα, η σύσταση, η μορφολογία των κεραμικών που παράγονται με τον τρόπο αυτό είναι πανομοιότυπα με αυτά των αρχαίων. Στα βυζαντινά κεραμικά ακολουθείται η παράδοση της βυζαντινής εφυαλωμένης κεραμικής. Η διακόσμηση έχει εκ-τελεστεί με την τεχνική του sgraffito. Το μεγαλύτερο λοιπόν μέρος των αντιγράφων μας, όχι μόνο είναι χειροποίητα, αλλά ακολουθούν πιστά τις παλιές τεχνικές.

Το Πωλητήριο τελευταία διεύρυνε την ήδη υπάρχουσα συλλογή του, παρουσιάζοντας μια καινούργια σειρά πρωτότυπων χρηστικών και διακοσμητικών αντικειμένων. Η νέα σειρά περιλαμβάνει όχι μόνο πιστά αντίγραφα, αλλά και αντικείμενα εμπνευσμένα από τις μόνιμες συλλογές και τις εκάστοτε περιοδικές εκθέσεις που παρουσιάζονται στο Μουσείο.

Έτοις το Πωλητήριο απευθύνεται για πρώτη φορά σε νέους σχεδιαστές και καλλτέχνες, οι οποίοι επιλέγουν και αποδίδουν ελεύθερα λεπτομέρειες και θέματα των συλλογών, αλλά και ιδέες ακόμη, που προκύπτουν από μια βόλτα μέσα στο Μουσείο.

Είναι ένας νέος κύκλος συνεργασιών, ο οποίος προσδοκούμε να διευρυνθεί και να συσπειρώσει γύρω από το Μουσείο ένα μεγάλο αριθμό καλλιτεχνών, οι οποίοι θα αποδώσουν και θα παρουσιάσουν τα μουσειακά αντικείμενα με το δικό τους προσωπικό και πρωτότυπο τρόπο.

Στόχος της νέας αυτής προσέγγισης, που καθιερώνει το Μουσείο ως πηγή έμπνευσης νέων δημιουργών, είναι να ανταποκρίνεται το Πωλητήριο στις προσδοκίες του εξαιρετικά διευρυμένου κοινού που επισκέπτεται καθημερινά το Μουσείο και ο κάθε επισκέπτης να φεύγει έχοντας πάρει μαζί του κάποιο ενθύμιο ή δώρο. Τα αντίγραφα φέρουν σφραγίδες γνησιότητας του Μουσείου Μπενάκη και του συνεργαζόμενου εργαστηρίου, ώστε να πιστοποιείται η ποιότητά τους και να θεβαίνεται η ταυτότητά τους, και συνοδεύονται από δίγλωσση περιγραφή των μουσειακού αντικειμένου, ελληνικά και αγγλικά. Στις περιγραφές αυτές, οι οποίες συντάσσονται από τους επιμελητές των συλλογών του

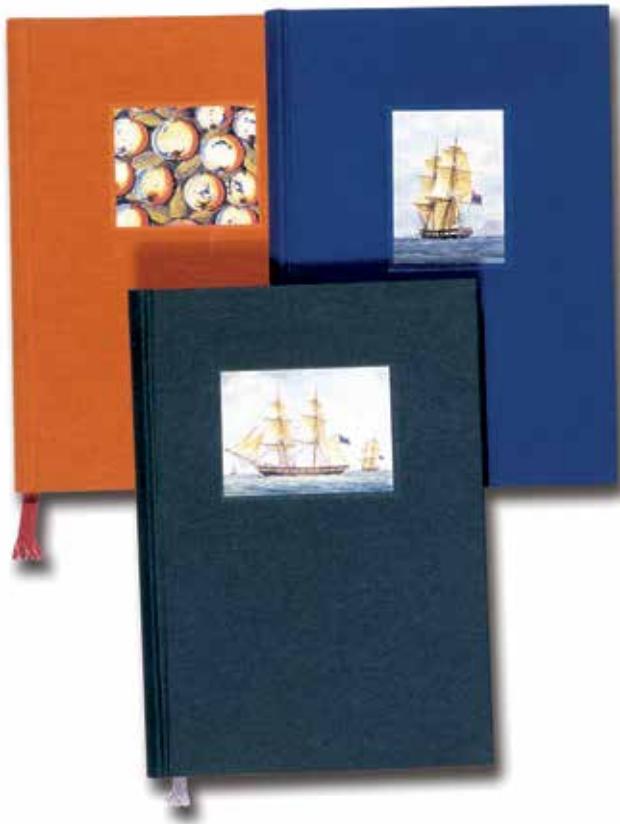
Μουσείου, αναφέρεται η προέλευση, η χρονολογία κατασκευής και η χρήση του πρωτότυπου.

Η νέα συσκευασία σηματοδοτεί την εξέλιξη αυτή του Πωλητηρίου και ακολουθεί την ανάπλαση και την ανανέωση της φυσιογνωμίας του Μουσείου Μπενάκη που ολοκληρώθηκε την περασμένη χρονιά.

Θα ήθελα με την ευκαιρία αυτή να σας αναφέρω ότι χάρη και στη δική σας υποστήριξη το Πωλητήριο κάλυψε για μια ακόμη φορά ένα μεγάλο μέρος του ιδιαίτερα επιβαρημένου προϋπολογισμού του Μουσείου.

Με την ευχή ότι θα συμβάλετε και εφέτος στη στήριξη της πολύπλευρης δραστηριότητας του Μουσείου, θα χαρούμε ιδιαίτερα να σας δούμε στους χώρους του Πωλητηρίου και να σας εξυπηρετήσουμε.

Δέσποινα Γερουσλάνου
Υπεύθυνη του Πωλητηρίου

Ε- islam: ΜΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Με σκοπό την ανάδειξη του νέου μουσείου και με αφορμή την εξαιρετική έκθεση “Η Υαλουργία των Σουλτάνων”, το Μουσείο Μπενάκη ανέλαβε τη δημιουργία δύο πολυμέσων: ενός CD-ROM και ενός σταθμού πληροφόρησης (Info-kiosk) με το γενικό τίτλο e-Islam.

Χρυσό φυλακτό με αποστάσιμα από το Κοράνι και στις δύο όψεις. Ιράκ ή Ιράν, 9ος αι.

Κιβωτίδιο από γραπτό και επιχρυσωμένο ελεφαντοστό με μετάλλια που φέρουν αραβοργήματα και μεταλλικά στελέχη. Σικελία, 12ος-13ος αι.

Πιάτο από λευκό ναλώδη πηλό με πολύχρωμη διακόσμηση κάτω από διάφανη νάλωση. Ιζνίκ, 1560

Η ΙΣΛΑΜΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΟ Μ. ΜΠΕΝΑΚΗ

Το Μουσείο Μπενάκη κατέχει μια από τις πλουσιότερες ποιοτικά συλλογές έργων της ισλαμικής τέχνης σε διεθνή κλίμακα. Με στόχο την ανάδειξη και τεκμηριωμένη παρουσίαση του πολύτιμου αυτού υλικού, που περιλαμβάνει πάνω από 8.000 αντικείμενα, το Μουσείο Μπενάκη αποφάσισε να δημιουργήσει έναν αυτόνομο μουσειακό οργανισμό, που

θα λειτουργήσει ως κέντρο έρευνας και μελέτης του ισλαμικού κόσμου.

Στο πλαίσιο του νέου κτιριολογικού προγράμματος του Μουσείου Μπενάκη, που άρχισε να υλοποιείται το 1988, διαμορφώθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες για την αυτόνομη παρουσίαση των ισλαμικών συλλογών σε ένα ανεξάρτητο μουσειακό παράρτημα

Χρυσό διάλιθο κόσμημα κεφαλόδεσμον με μαργαριτάρια και ζωγραφιστό σμάλτο. Περσία, α' μισό 19ου αι.

στο κέντρο της Αθήνας (Κτητοριακό συγκρότημα Κεραμεικού, βλ. Ενημερωτικό Δελτίο Α'-Β'/2001, σ.10). Πρωταρχικός στόχος της όλης προσπάθειας είναι η ανάδειξη της ισλαμικής καλλιτεχνικής δημιουργίας, η άνετη πρόσβαση στο υλικό των συλλογών και η

Μικροσκοπικό ορειχάλκινο κιβωτίδιο με ένθετο ασήμι, αραβοργήματα και επιγραφές. Μουσύλη, 1220

τεκμηριωμένη παρουσίασή του, σύμφωνα με τα διεθνή μουσειολογικά δεδομένα.

Η δημιουργία Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης στην Αθήνα, που θα λειτουργεί ταυτόχρονα ως κέντρο μελέτης του ισλαμικού πολιτισμού, μπορεί από κάθε άποψη να θεωρηθεί πρωτοποριακή, ακόμη και για τα διεθνή δεδομένα.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Η παραγωγή αυτών των πολυμέσων εντάχθηκε στο πλαίσιο του Ενωπατικού προγράμματος “Take-Up Actions” της Action Line III.1.5 (Trials on new access modes to cultural and scientific content). Η πρόθεση της μονάδας Πολιτιστικών Εφαρμογών της DG Information Society της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ήταν να προωθήσει μέσω αυτών των προγραμμάτων δοκιμαστικά έργα στην Ευρώπη, τα οποία να υποστηρίζουν και να παρακινούν τη συνέργεια για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα της πολιτιστικής αληθονομιάς.

Η προσπάθεια αυτή εστιάζεται στη συγκέντρωση και ανάδειξη πολύτιμου αποθέματος ψηφιακού υλικού στα ευρωπαϊκά μουσεία, διελιοθήκες και αρχεία και στη διαμόρφωση μοντέλων για την παρουσίαση εικονικών συλλογών και τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για την ενσωμάτωση πραγματικών και εικονικών αντικειμένων ή και ολόκληρων συλλογών.

Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να παρουσιάσουν δείγματα, στα οποία να φαίνεται η δυναμική διαδραστική παρουσία του χρήστη με το πολιτιστικό και επιστημονικό περιεχόμενο, έτσι ώστε να του παρέχεται μία συνολική εμπειρία εμβάθυνσης και αναζήτησης της πληροφορίας.

Εικοσιπέντε νέα έργα (projects) προτάθηκαν από όλη την Ευρώπη, των οποίων η μέση διάρκεια ήταν δώδεκα μήνες. Τα 25 αυτά προγράμματα εκπονήθηκαν από μέλη εννέα ευρωπαϊκών χωρών: Αυστρίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ελλάδας, Ισλανδίας, Ιταλίας, Ολλανδίας, Σουηδίας, Μ. Βρετανίας, Λετονίας και Σλοβενίας.

Κύλινδρικό δοχείο με σκέπασμα από λευκό υαλώδη πηλό με κόκκινη, μπλε, πράσινη και μαύρη διακόσμηση. Ιζνί, 1570-1590

Το Μουσείο Μπενάκη είναι συντονιστής στο σχεδιασμό και στην παραγωγή αυτών των πολυμέσων.

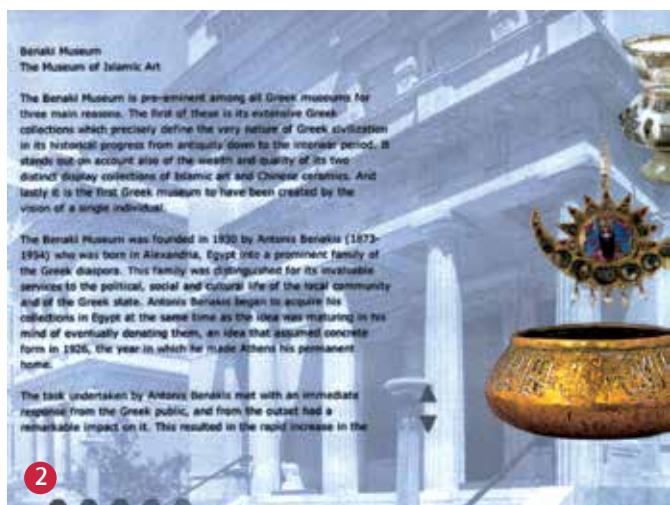
ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ CD-ROM

Στο πλαίσιο παραγωγής αυτής της πειραματικής εφαρμογής παρουσιάζονται 164 αντικείμενα σε υψηλής ανάλυσης απεικονίσεις, τα οποία συνοδεύονται από τα ερμηνευτικά κείμενα των επιμελητών της ισλαμικής συλλογής, καθώς και από πληροφορίες που αφορούν τη λεπτομερή περιγραφή των αντικειμένων και το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο ανήκουν.

Ειδικότερα, ο χρήστης με την επιλογή των κατάλληλων εικονιδίων (φωτ. 1) σε μία από τις πρώτες οθόνες φτάνει είτε σε πληροφορίες γενικού περιεχομένου, όπως είναι *H Istoria tou Mou-*

①

②

E-Islam IST take-up action

The opening of the new branch of the Benaki Museum will host the Islamic collection, not visible to the public since 1992. The primary focus of the Benaki Museum Islamic branch is not only to disseminate Islamic artistic creation but also for the Museum to function as a Centre for the study of Islamic civilisation. In this context, the e-Islam project has a multiple function. The products of the project (this CD-ROM and Info-block) will serve as a promotional vehicle for the Islamic collection, enabling the wider public become aware of its content and innovative features. At the same time, the project constitutes a step towards the visibility of cultural heritage on the web, since the digitization, classification and accessibility features with which it will endow the items of the collection will enable them to become part of the wider European landscape of digitized cultural heritage.

The e-Islam project has a three-fold role in relation to the Islamic collection of the Benaki Museum, a promotional, a content complementary one, and a role relating to the intelligent access methods provided by the electronic re-structuring of the collection.

A digital collection of surrogates enables a flexibility in the structuring and access of its contents which is not possible (or is prohibitively expensive) with physical surrogates. Thus flexibility simply does not exist in physical space, and may provide some users (such as, a scientist) the ability to make quick comparisons between related

③

④

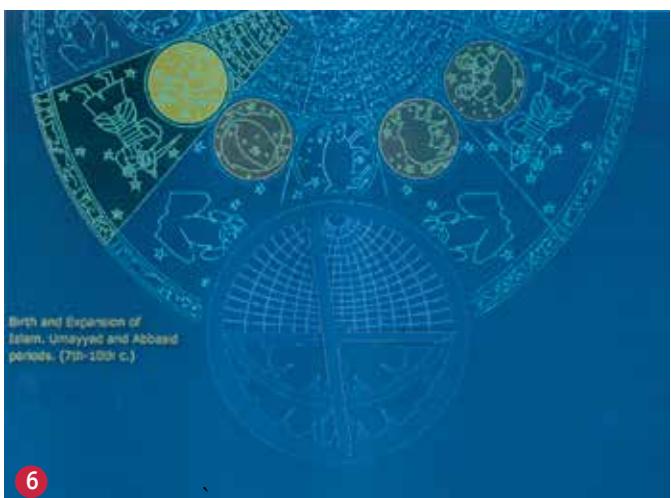
⑤

σείου Μπενάκη και της ισλαμικής συλλογής και Οι πληροφορίες για το ευρωπαϊκό πρόγραμμα e-islam (φωτ. 2, 3), είτε σε ειδικού περιεχομένου πληροφορίες για τα ίδια τα αντικείμενα της συλλογής (φωτ. 4, 5).

Η πρόκληση στο σχεδιασμό αυτού του μοντέλου CD-ROM ήταν να δημιουργηθεί ένα καλά δομημένο, “ψυχαγωγικό” και εύχρηστο σύστημα παρουσίασης των αντικειμένων με το συντομότερο δυνατό τρόπο. Οι κεντρικές ενότητες του σεναρίου Εισαγωγή – Χρονολόγιο - Σελίδα Χρονικών Περιόδων - Σελίδα Αντικειμένων θεωρήθηκαν η καλύτερη λύση.

Στην οθόνη του Χρονολογίου τα αντικείμενα παρουσιάζονται μέσα από τις τέσσερις ιστορικές ενότητες της ισλαμικής συλλογής και ο χρήστης επιλέγει μία από αυτές για να φτάσει στα αντικείμενα (φωτ. 6).

Με την επιλογή ενός αντικειμένου ο χρήστης έχει τη δυνατότη-

⑥

τα να προσεγγίσει κάθε δυνατή πληροφορία και να το απολαύσει σε διάφορα στάδια μεγέθυνσης, ανάλογα με το βαθμό λεπτομέρειας που επιλέγεται με τη λειτουργία zoom in - zoom out, όπως και να στρέψει το αντικείμενο όπως θέλει με το “χεράκι” για να δει τις άλλες πλευρές του (φωτ. 7, 8). Η σύνδεση με το διαδίκτυο δίνει τη δυνατότητα στον εικονικό επισκέπτη να έχει πρόσβαση και σε άλλα μουσεία, πανεπιστήμια και συλλογές με αντικείμενα ισλαμικής τέχνης (φωτ. 9). Ενότιτης όπως οι ιστορικοί χάρτες, το γλωσσάρι, οι επιστημονικές πληροφορίες

Museum of Turkish and Islamic Arts, Istanbul
www.taki-ch/turkis/istemiha.htm

The Topkapı Palace Museum, Istanbul
www.es.kultur.edu.tr

The Tareq Rajab Museum, Kuwait
www.trmhi.com

Bahrain Islamic Museum, United Arab Emirates
www.shomoukh.gov.qa/museum/islamic/

The Al-Aqsa Mosque: The Islamic Museum, Jerusalem
www.mobilis-andreae.com/museum.html

Islamic Ceramic Museum, Cairo
www.iwm.ae/home.aspx

The Corning Museum of Glass, New York
www.cmog.org/

The Metropolitan Museum of Art, New York
[metmuseum.org/](http://www.metmuseum.org/)

Freer Gallery of Art and Arthur Sackler Gallery, Arts of the Islamic World, Washington D.C.
asia.si.edu/exhibitions/artofislam.htm

The Textile Museum, Washington D.C.

- Atasoy N., Raby J., Iznik, London, 1989.

- Atasoy N., Denny W.B., Mackie L.W., Tezcan H., İpek, Istanbul & London, 2001.

- Carswell John, Iznik Pottery, London 1998.

- Contadini Anna, Fatimid Art at the Victoria and Albert Museum, London, 1998.

- Clairmont Ch. W., Benaki Museum: Catalogue of Ancient and Islamic Glass, Athens, 1977.

- Ettinghausen R. & Grabar O., The Art of Architecture of Islam 650-1250, New Haven and London, 1992.

- Kühlner, E., Die Islamischen Elfenbeinskulpturen VIII - XIII Jahrhundert, Berlin, 1971.

- Kühlner E. & Bellinger, L., Catalogue of dated tiraz fabrics: Umayyad, Abbasid, Fatimid, The Textile Museum, Washington, D.C., Washington, D.C., 1952.

- L'Orient de Saladin, l'art des Ayyoubides, Institut du Monde Arabe, Paris, 2003.

- Pauty, E., Les Bois Sculptés jusqu'à l'Epoque Ayyoubide: Catalogue général du Musée Arabe du Caire, Cairo, 1931.

- Persian Art in the Benaki Museum (in greek), Athens, 1972.

- Piotrovsky M., Vrieze J. (eds.), Earthly beauty, Heavenly art, Art of Islam, Amsterdam 1999.

- Philon, H., Benaki Museum: Early Islamic Ceramics from the 9th to the 12th cent., London, 1980.

- Philon, H., Islamic Art, exhibition catalogue, Athens, 1980.

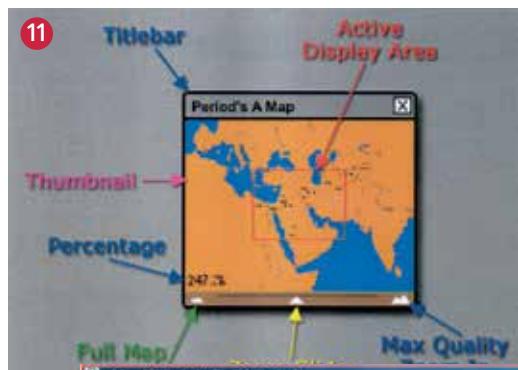
- Schätze der Kalifen, Islamische Kunst zur Fatimidenzzeit, Vienna 1998.

- Trésors fatimides du Caire, exhibition catalogue, Institut du Monde Arabe, Paris, 1998.

- Türkische Kunst und Kultur aus osmanischer Zeit, Frankfurt, 1985.

10

και η διδλιογραφία δίνουν πρόσθετες πληροφορίες για τα αντικείμενα. (φωτ. 10, 11, 12). Η μουσική επένδυση ακολουθεί με τον καλύτερο τρόπο το σενάριο και συνδέει τις οιδόνες μεταξύ τους. Σε αυτή τη φάση του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν δύο γλώσσες, τα ελληνικά και τα αγγλικά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το CD-ROM e-islam παρουσιάστηκε από το Μουσείο Μπενάκη στη συνάντηση **EVA 2002 Electroning Imaging & the Visual Arts** στη Φλωρεντία το Μάρτιο του 2002 με τα υπόλοιπα 24 ευρωπαϊκά προγράμματα (η παρουσίαση δρίσκεται στον κατάλογο που δημοσιεύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.trisweb.org). Το έργο αξιολογήθηκε θετικά με τυπική και προαπαιτούμενη διαδικασία από ομάδα κριτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον Κοινοτικό Επίτροπο.

Κατά τη διάρκεια της Ανοιχτής Ημέρας Μουσείων, στις 17 Μαΐου 2002, παρουσιάστηκε ηλεκτρονικά και με έντυπο υλικό (φυλλάδια, καταλόγους και μπροστούρες) στο αίθριο του Μουσείου Μπενάκη. Αξίζει να αναφερθεί η αντίδραση των μικρών παιδιών από έξι ετών και πάνω, όταν εξερευνώντας τα αντικείμενα της ισλαμικής τέχνης με τους χειρισμούς περιστροφής, μεγέθυνσης κλπ. κατευθύνονταν σε ένα τρόπο σκέψης που τα εξισείωνε στο μεγαλύτερο βαθμό με αυτά, κάτι που ίσως δεν θα συνέδαινε με τόση αμεσότητα αν έβλεπαν τα ίδια τα αντικείμενα σε μία προθήκη.

Στο πλαίσιο της “διοχέτευσης των αποτελεσμάτων” τέτοιων προγραμμάτων (dissemination activities) το Μουσείο Μπενάκη σχεδιάζει να παρουσιάσει αυτή την εφαρμογή ολοκληρωμένη και σε άλλες ευρωπαϊκές συναντήσεις, προκειμένου να υποστηρίξει και να διαφημίσει τη δημιουργία του νέου Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης και της συλλογής του. Για τους ίδιους σκοπούς σχεδιάζονται και άλλες δραστηριότητες ως συνέχεια αυτού του προγράμματος.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου ιδρύθηκε το 1931, χρονιά που εγκαινιάστηκε για πρώτη φορά το Μουσείο Μπενάκη, το οποίο δωρήθηκε από τον ιδρυτή του, Αντώνιο Μπενάκη, στο ελληνικό κράτος. Στεγάστηκε μέσα στο χώρο του Μουσείου και βασικό πυρήνα της συλλογής της αποτέλεσαν τα προσωπικά βιβλία του μεγάλου αυτού ευεργέτη. Ξεκίνησε με μερικές εκατοντάδες εκδόσεων ιστορίας και τέχνης και σήμερα αριθμεί πάνω από 50.000 τόμους, βιβλία και περιοδικά, που αποκτήθηκαν με αγορές, δωρεές και ανταλλαγές, με κύριο στόχο την παροχή πληροφοριών και την υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας γύρω από τα εκθέματα και τις μουσειακές συλλογές. Μετά την ανακαίνιση του Μουσείου και τα πρόσφατα εγκαίνια, τον Ιούνιο του 2000, η Βιβλιοθήκη παρέμεινε στον ίδιο χώρο, ο οποίος αναμορφώθηκε και διευρύνθηκε για την καλύτερη λειτουργία της.

ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Στις πολύτιμες συλλογές της Βιβλιοθήκης συγκαταλέγονται οι ενότητες των βιζαντινών και μεταβυζαντινών χειρογράφων, οι σπάνιες και παλιές εκδόσεις του 15ου, 16ου και 17ου αιώνα, καθώς και το τμήμα των περιηγητικών κειμένων με την πλούσια εικονογραφήσή τους, μοναδικές πηγές για τη μελέτη του νεώτερου Ελληνισμού στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Εκδόσεις τέχνης, ελληνικής και ξένης, βιβλία ιστορίας, λογοτεχνίας, λαϊκής τέχνης και λαογραφικής παράδοσης, θρησκείας και οικονομίας, συμπληρώνουν την εικόνα της Βιβλιοθήκης, η οποία κατατάσσεται στις ειδικές Βιβλιοθήκες τέχνης, μη δανειστικές, και αποτελεί τη μεγαλύτερη συλλογή Μουσείου στον ελληνικό χώρο. Η πρόσθαση και η χοήση του υλικού της είναι ελεύθερη στους μελετητές, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των οποίων είναι όλο ταξινομημένο και αρχειοθετημένο σε ηλεκτρο-

νική μορφή, παράλληλα δε οργανωμένο και ευρετηριασμένο στον παραδοσιακό δελτιοκατάλογο.

Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή, 9.00-15.00.

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr

Συντακτική Επιτροπή:

Λίνος Γ. Μπενάκης, Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος,
Λίλα ντε Τσάρες, Εύη Παυλώφ, Άρτεμις Σκουμπουρδή

Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

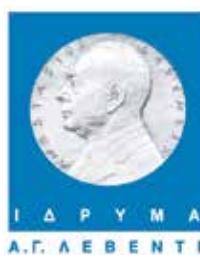
Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

Παραγωγή: ARTECH ΕΠΕ

Το παρόν τεύχος του Ενημερωτικού Δελτίου εκδόθηκε με την ευγενική χορηγία του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη. Ο σημαντικότατος αυτός οργανισμός,

με πλούσιο έργο στους τομείς της προοδολής, της διάσωσης και της ανάδειξης του πολιτισμού της Κύπρου, αλλά και της Ελλάδας, σε όλο τον κόσμο, και με ευάλωμες εκδόσεις, παλύτιμες για τη μελέτη της τέχνης και της ιστορίας του Ελληνισμού, αποτελεί προϊόν των προσωπικών ενεργειών και του μόχθου του Αναστασίου Γ. Λεβέντη, πρόσθι της Ελλάδος και της Κύπρου στον ΟΗΕ και την UNESCO επί σειρά ετών, συλλέκτη και φιλάρχου ευπατρίδη.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ 33 ΤΕΥΧΩΝ (1984-1999)

Στο προηγούμενο τεύχος (Α'-Β'/2002, σελ. 12-15) παρουσιάσαμε το πρώτο μέρος της αποδελτίωσης των άρθρων που περιελήφθησαν στα 33 τεύχη των Νέων των Φίλων (1984-1999). Ο μακροσκελής -αλλά ελπίζουμε ιδιαιτέρως χρήσιμος στους ποικίλους αναγνώστες του Ενημερωτικού Δελτίου- κατάλογος των πολυπληθών άρθρων συνεχίζεται στο παρόν τεύχος και θα ολοκληρωθεί στο επόμενο, το πρώτο του 2003.

Γ. Συντήρηση αντικειμένων

Αρ. Τεύχους/Ετος,Σελ.

Στέργιος Στασινόπουλος, "Η αποκατάσταση της ένθρονης Παναγίας με αγγέλους Νο. 3051 του Μουσείου Μπενάκη με έμφαση στη μέθοδο αφαίρεσης του βεργικιού"	3/1986, 8-12
Τ. Τσουκαλάς, Ε. Ψύχα, Β. Μεϊδάνης, "Διακοσμητική επένδυση σκαλισμένη σε ξύλο στο αρχοντικό σπίτι ενός προύχοντα της Κοζάνης"	3/1987, 14-16
Αιμιλία Κοσώνα, "Απολογισμός συντήρησης μιας σημαντικής εικόνας"	1/1988, 9-16
Βίργω Ρωμάνου-Βασδέκη, "Λίγα λόγια για τη συντήρηση υφασμάτων"	1/1988, 17-20
Julie Brown, "Αιτίες φθοράς του χαρτιού και απλά μέτρα για την προστασία των χάρτινων έργων"	1/1988, 21-25
Γιούλη Τσάμπρα-Ζουμπούλη, "Με αφορμή την συντήρηση του πανοραμικού χαρτιού επενδύσεως τοίχου με θέματα από την Ελληνική Επανάσταση του 1821"	1/1988, 26-31
Αιμιλία Κοσώνα, "Συντήρηση αρχαίων κεραμικών δωρεάς Πέγκυς Ζουμπουλάκη"	1/1988, 9-16
Τ. Τσουκαλάς, Ε. Ψύχα, Β. Μεϊδάνης, "Μια πρότυπη λύση για την στήριξη της Κοζανίτικης αίθουσας υποδοχής"	2/1988, 21
Καλυψώ Μιλάνου, "Η εικόνα του 'Άγιου Δημητρίου' Νο. 2976 του Μουσείου Μπενάκη. Μέθοδοι έρευνας για την συντήρηση και αισθητική αποκατάσταση του έργου"	4/1988, 4-12
Αθ. Αλεξοπούλου-Αγοράνου, Αλ.-Ελ. Καλλιγά, Ουρ. Κανακάρη, Β. Πασχάλης, "Φυσικοχημική μελέτη και τεκμηρίωση δύο νεκρικών προσωπείων που ανήκουν στη συλλογή του Μουσείου Μπενάκη"	2/1993, 7-26
Βίργω Ρωμάνου-Βασδέκη, "Τα Κοπτικά υφάσματα του Μουσείου Μπενάκη και η συντήρησή τους"	2/1993, 30-35
Καλυψώ Μιλάνου, "Μέθοδοι παρατήρησης (ανάγνωσης) της τεχνικής της εικόνας. Φορητές εικόνες του 15 ^{ου} αιώνα"	2/1993, 36-46
Ντέπη Κοτζαμάνη, "Συντήρηση ενός σφυρήλατου θυμιατού, που φέρει τις προτομές της Παναγίας, του Χριστού Εμμανουήλ και στρατιωτικού αγίου"	2/1993, 60-71

Δ. Εκθέσεις

Αρ. Τεύχους/Ετος,Σελ.

"Οι πρώτες φωτογραφίες της Αθήνας. Έκθεση με σπάνιο φωτογραφικό υλικό του 19 ^{ου} αιώνα"	2/1984, 7-8
"Κόσμησις'. Μια έκθεση του Μουσείου Μπενάκη στο Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας του FRIBOURG"	3/1984, 4-5
"Έκθεση ΚΟΣΜΗΣΙΣ"	4/1984, 4
Φανή Κωνσταντίνου, "Αθήνα 1839-1900. Φωτογραφικές μαρτυρίες. Μία έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη"	2/1985, 7-9
Αγγελος Δεληβρούιάς, "Ελλάδα και θάλασσα"	3/1985, 4-5
Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, "Η συμμετοχή του Μουσείου Μπενάκη στην έκθεση: 'Αθήνα, από το τέλος του αρχαίου κόσμου ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους'"	4/1985, 4-7
"Έκθεση Χάρτινες εικόνες"	2/1987, 18
"Η εκδοτική δραστηριότητα των Ελλήνων κατά την εποχή της Ιταλικής Αναγέννησης (1469-1523)"	3/1987, 7
Λένα Κωνσταντέλλου, "Έκθεση Ελλάδα και Θάλασσα"	3/1987, 7-8
Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, "Ελληνικές πόλεις τον 19 ^ο αιώνα"	4/1987, 38-39
"Έκθεση ο Λόρδος Βύρων στην Ελλάδα"	1/1988, 32

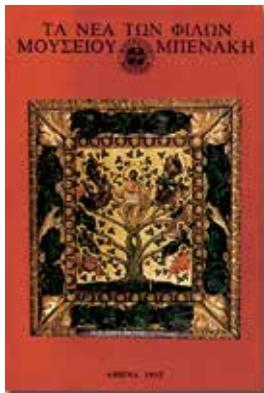
Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, “Εκθεση στις Η.Π.Α.” (“Through Romantic Eyes: European Images of Nineteenth century Greece from the Benaki Museum, Athens”)

Φανή-Μαρία Τσιγκάκου, “Εκθεση στην Ελληνοαμερικανική Ένωση με τίτλο: ‘Φιλελληνικές Χαρακτικές Εικόνες Ευρωπαίων Ζωγράφων του 19^{ου} αι.’”

Φανή Κωνσταντίνου, “Εκθεση στη Βαρκελώνη με φωτογραφίες της Nelly’s”

Λίλα ντε Τσάβες, “Χρυσή Διαδρομή 8.500 χρόνων στην Ελλάδα. Ιστορικές και αισθητικές προσεγγίσεις της εξαιρετικής έκθεσης κοσμήματος στο Μουσείο Μπενάκη”

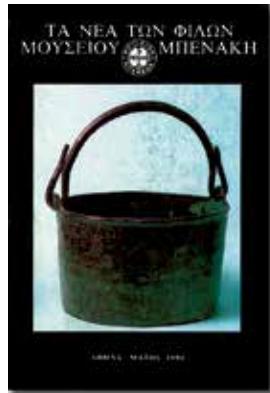
1992, 33-39
1992, 40-43
1/1993, 54-63
1999, 30-35

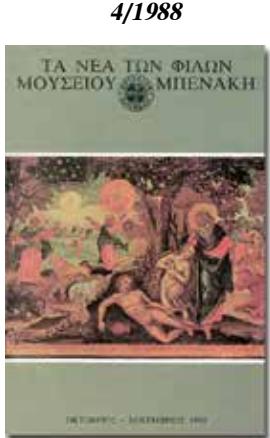
1992

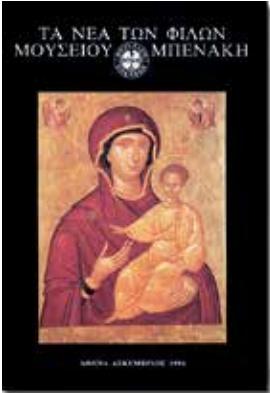
4/1984

1/1993

4/1988

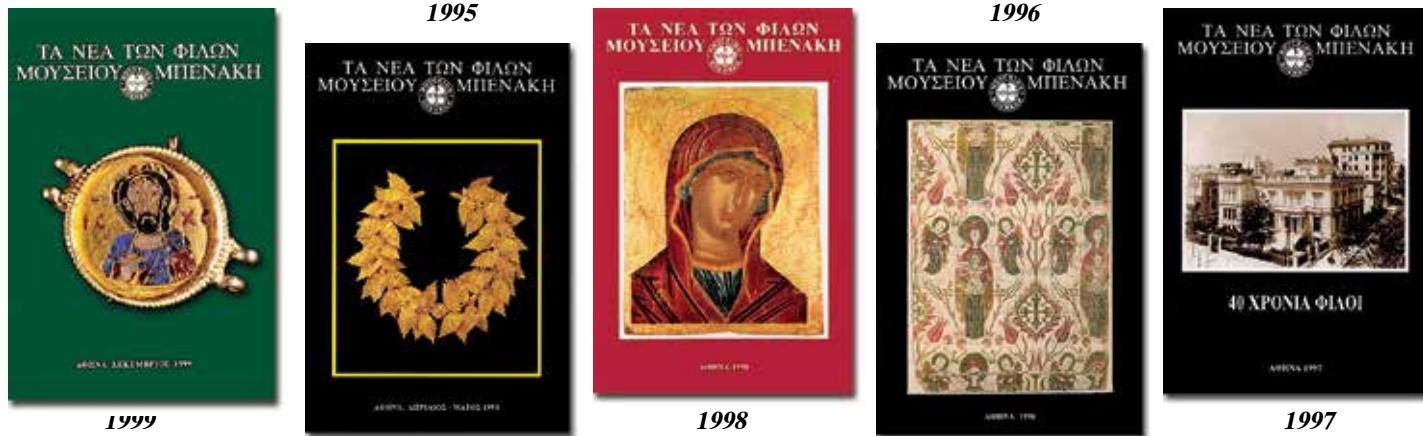

2/1993

Ε. Δραστηριότητες του Μουσείου

Αρ. Τεύχους/Έτος, Σελ.

- “Δραστηριότητες του Μουσείου”
- 1/1984, 3-4
- “Μετάκληση ξένων εμπειρογνωμόνων. Προληπτική προστασία”
- 2/1984, 3
- “Επανενθετικές εργασίες”
- 2/1984, 5
- “Ξεναγήσεις. Α. ‘Νέοι πρόεδροι επιχειρήσεων’, Β. Απόφοιτοι πανεπιστημίου Columbia”
- 2/1984, 8
- “Προληπτική προστασία. Η έκθεση του ICCROM”
- 3/1984, 3-4
- “Η εκδήλωση της 17-1-1985. Απολογισμός 1984”
- 1/1985, 10-14
- “Η έκκληση για τον επαναπατρισμό μιας ιταλοκορητικής εικόνας”
- 1/1985, 14
- “Αλλαγές στο Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου”
- 3/1985, 6
- “Εκκληση για τον επαναπατρισμό ενός τριπτύχου του Γεωργίου Κλόντζα”
- 3/1985, 6
- Αγγελος Δεληδοριάς, “Ανακίνωση” [Τρίπτυχο Γ. Κλόντζα]
- 4/1985, 8
- “Μνήμη Αντωνίου Μπενάκη”
- 1/1986, 4
- Νίκη Ψαρδάκη-Μπελεσιώτη, “Εκπαιδευτικά Προγράμματα Μουσείου Μπενάκη. Μία μέρα στο Μουσείο Μπενάκη”
- 2/1986, 13-17
- Άγγελος Δεληδοριάς, “Απολογισμός 1987”
- 1/1987, 22-31
- “Μια μεγάλη δωρεά” [Ακίνητο Λ. Ευταξία στον Κεραμεικό]
- 2/1987, 20
- Ειρήνη Καλλιγά, “Απολογισμός Μουσείου 1987”
- 1/1988, 3-7
- Νίκη Ψαρδάκη-Μπελεσιώτη, “Τα νέα των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων”
- 4/1988, 18-20
- “Θεμελίωση του νέου κτιρίου του Μουσείου Μπενάκη από την Υπουργό κυρία Μελίνα Μερκούρη”
- 2/1989, 8-11
- Ειρήνη Καλλιγά, “Απολογισμός του 1989”
- 1990, 4-8
- Αλέξανδρος Σ. Καλλιγά, “Η επέκταση των κτιριακών εγκαταστάσεων του Μουσείου”
- 1990, 8-16
- Άγγελος Δεληδοριάς, “Νέες ιδέες για τον επαναπροσδιορισμό της μουσειακής φυσιογνωμίας.
- 1990, 16-27
- Απολογισμός 1989/17.1.1990”
- 1991, 3-4
- Βασίλης Χ. Πετρόπας [ομιλία στην ετήσια εκδήλωση στη μνήμη του Αντώνη Μπενάκη]
- 1991, 5-7
- Ειρήνη Καλλιγά, “Ελπίδες και αγωνίες μιας χρονιάς”
- 1991, 7-13
- Αιμιλία Γερουλάνου, “Η μουσειακή δραστηριότητα κατά το 1990. Ένας απολογισμός”
- 1/1993, 5-6
- Λίλα ντε Τσάβες, “Αφιέρωμα στο Μουσείο που γνωρίσαμε και αγαπήσαμε”

Ειρήνη Καλλιγά, "Απολογισμός του 1992"

Άγγελος Δεληδοριάς, "Το Μουσείο Μπενάκη και οι μελλοντικές του προοπτικές"

Άγγελος Δεληδοριάς, "Μήνυμα από την Διεύθυνση προς τους Φίλους του Μουσείου Μπενάκη"

Πίτσα Τσάκωνα, "Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη παίρνει νέα μορφή"

"Δραστηριότητες Μουσείου Μπενάκη Σεπτέμβριος 1997-Ιανουάριος 2000"

1/1993, 7-9

1/1993, 10-19

2/1993, 5

1998, 35-40

1999, 36

Στ. Εθελοντισμός και Μουσείο Μπενάκη

Αρ. Τεύχους/Έτος, Σελ.

Νίκη Ψαρράκη-Μπελεσιώτη, "Φίλοι και εθελοντισμός. 'Σιωπηλές παρουσίες'..."

4/1987, 23-25

Νέλλη Μαλικοπούλου, "Με τα μάτια μιας φίλης εθελόντριας"

4/1987, 25-26

Νίκη Ψαρράκη-Μπελεσιώτη, "Ο εθελοντισμός στα Μουσεία. Σχέση αμφίδρομη και δημιουργική"

1999, 4-6

Πίτσα Τσάκωνα, "Οι εθελοντές στη Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη"

1999, 7-10

Λένα Λεβίδη, "Εθελοντισμός και Μουσείο"

1999, 11-12

Πόπη Κασωτάκη, "Είκοσι τέσσερα χρόνια στο Φωτογραφικό Αρχείο"

1999, 13-14

"Τμήμα Παιδικής Ηλικίας και Συλλογής Παιχνιδιών. Υπεύθυνη Μαρία Αργυριάδη"

1999, 15-17

"Ο εθελοντισμός στην Πινακοθήκη Νίκου Χατζηκυριάκου-Γκίκα"

1999, 18-19

Ζ. Εκδόσεις του Μουσείου

Αρ. Τεύχους/Έτος, Σελ.

"Το λεύκωμα του Μουσείου Μπενάκη με τις οκτώ ελληνικές φορεσιές"

2/1985, 19

"Μία νέα έκδοση του Μουσείου Μπενάκη" (Κάτε Συνοδινού, *Ενρωπαϊκά Κοσμήματα του 19^{ου} αιώνα*)

Συλλογή Σοφίας Χρυσοχοΐδη-Λαζαρπούδη)

1990, 35-36

Η. Πωλητήριο

Αρ. Τεύχους/Έτος, Σελ.

"Πωλητήριο"

2/1984, 15

"Πωλητήριο"

4/1984, 23-24

"Νέα από το πωλητήριο"

1/1985, 19-20

"Νέα από το πωλητήριο"

3/1985, 10

"Νέα από το πωλητήριο"

1/1986, 8

"Το πωλητήριο άλλαξε"

4/1987, 48-51

Θ. Συνεργασία με τα ξένα μουσεία

Αρ. Τεύχους/Έτος, Σελ.

"Museo del Prado-Metropolitan Museum"

1/1984, 12

"Ομοσπονδία Φίλων Μουσείων του Καναδά. Metropolitan Museum Νέας Υόρκης"

4/1984, 15

"Metropolitan Museum και Prado"

1/1985, 19

Η συνέχεια του άρθρου στο επόμενο τεύχος

Αίνος Γ. Μπενάκης – Σταύρος Ι. Αρθανιτόπουλος

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΦΙΛΩΝ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Aγαπητοί Φίλοι, γνωρίζετε ήδη μέσα από αυτή την στήλη τις προσπάθειες που κατέβαλε η Ελληνική Ομοσπονδία Φίλων των Μουσείων μέχρι τη σύγκληση του Δ.Σ. της World Federation of Friends of Museums (WFFM), στη Bruges του Βελγίου τον Ιούνιο του 2002.

Σήμερα δρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να σας ανακοινώσουμε ότι ψηφίστηκε ομόφωνα η πρότασή μας και θα πραγματοποιηθεί το Δ.Σ. και η Γενική Συνέλευση της WFFM στην Αθήνα τη δεύτερη εδομάδα του Μαΐου του 2004. Επιπλέον καταφέραμε, εντελώς εκτός των καθιερωμένων, στο τέλος της Γεν. Συνέλευσης να οργανωθεί μια ημερίδα, στην οποία θα πάρουν μέρος τόσο οι ξένοι, μέλη του Δ.Σ. της WFFM, όσο και Έλληνες, Φίλοι, στελέχη Μουσείων, συλλέκτες, εκπρόσωποι του ΥΠΠΟ και του ICOM, Πανεπιστήμια και άλλοι φορείς. Επιθυμία μας είναι να ακουστούν διάφορες απόψεις, έτσι ώστε να γίνει ανταλλαγή εμπειριών και προβληματισμών σε μια αμφίδρομη επικοινωνία προς όφελος των Φίλων και των Μουσείων της πατρίδας μας.

Παράλληλα, η χώρα μας εκπροσωπήθηκε από την Πρόεδρο στο παγκόσμιο συνέδριο της WFFM, τον Οκτώβριο του 2002 στο Buenos Aires της Αργεντινής, με θέμα "Why friends of Museums". Το συνέδριο υπήρξε εξαιρετικά επιτυχημένο με υποδειγματική οργάνωση και φιλοξενία και με μεγάλη συμμετοχή από όλες τις χώρες του κόσμου. Η έναρξη του συνέδριου έγινε με κάθε επισημότητα στη διεθνούς φήμης Opera Colon του Μπουένος Άιρες. Την Τρίτη 8 Οκτωβρίου έγινε η επίσημη έναρξη των εργασιών του Συνέδριου, που διήρκεσε μέχρι την Παρασκευή 11 Οκτωβρίου. Τα επί μέρους θέματα του συνέδριου αφορούσαν τις εξής ενότητες:

- Οι Φίλοι και ο κοινωνικοικονομικός τους ρόλος.
- Οι Φίλοι ως σύνδεσμος μεταξύ των Μουσείων και του κοινού.

Το Συνέδριο υπήρξε ομολογουμένως εξαιρετικό και οι εισηγήσεις των εκλεκτών συνέδρων ήταν όλες ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες εισάγοντάς μας στα νέα τεχνολογικά δεδομένα του 21^{ου} αι.

Αγαπητοί Φίλοι, τώρα ήρθε και πάλι η σειρά μας μετά από τόσα χρόνια -από το 1986- να φιλοξενήσουμε στη χώρα μας τη σημαντική ετήσια συνάντηση της

Η Πρόεδρος της ΕΟΣΦΙΜ, κα Λίλα ντε Τσάβες, με την Πρόεδρο της WFFM, κα Carla Bossi de Comelli, κατά την έναρξη του Παγκοσμίου Συνέδριου στο Buenos Aires

Τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής του 11ου Παγκοσμίου Συνέδριου της WFFM

Παγκόσμιας Ομοσπονδίας στην Αθήνα το 2004. Μπορούμε και τώρα όπως και τότε να παρουσιάσουμε ένα θαυμάσιο και ενδιαφέρον πρόγραμμα με τη συμμετοχή όλων των Φίλων των Μουσείων. Περιμένουμε ιδέες για μια επίσκεψη, ξενάγηση και φιλοξενία των συνέδρων στα Μουσεία που εκπροσωπείτε. Ελπίζουμε στη στήριξή σας και στη συμβολή σας στην προσπάθεια που καταβάλλουμε για την προσολή της πατρίδας μας.

Τέλος, σας θυμίζουμε ότι και εφέτος θα γιορτάσουμε το δείπνο και την κοπή της πίττας της ΕΟΣΦΙΜ με ιδιαίτερη λαμπρότητα στο χώρο του Χριστιανικού και Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών στις 20 Ιανουαρίου 2003. Την εκδήλωση θα τιμήσει με την παρουσία του ο Υπουργός Πολιτισμού, καθηγητής Ευάγγελος Βενιζέλος, και θα απονεμηθούν από την ΕΟΣΦΙΜ στα Βυζαντινά Μουσεία Βορείου Ελλάδος και σε συλλέκτες τιμητικές διακρίσεις. Κατά την εκδήλωση θα μας μιλήσει η κα Μάτα Τσολοζίδη-Ζησιάδη, παρουσιάζοντας μας τη συλλογή του πατέρα της, του αείμνηστου γιατρού, συλλέκτη και δωρητού του Μουσείου Μπενάκη, Γεωργίου Τσολοζίδη. Μέρος της συλλογής από αντικείμενα της βυζαντινής περιόδου είχαν εκτεθεί στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας τον Ιούνιο του 2002 και η έκθεση είχε εγκαινιαστεί από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Η ίδια αυτή σημαντική έκθεση θα μεταφερθεί αυτούσια στο Χριστιανικό και Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών τον Οκτώβριο του 2003. Θα είναι μια μοναδική δραδιά που δεν πρέπει να χάσει κανείς. Προσκλήσεις θα διατίθενται στα γραφεία των Φίλων των Μουσείου Μπενάκη.

Λίλα ντε Τσάβες

Οι προσπάθειες που καταβάλλει η ΕΟΣΦΙΜ δεν αφορούν μόνο την προσολή στο εξωτερικό, αλλά και την ενίσχυση του ρόλου της Ομοσπονδίας στην πατρίδα μας. Μετά από πολλές ενέργειες η ΕΟΣΦΙΜ περιελήφθη στην κοινή απόφαση των Υπουργείων Πολιτισμού και Οικονομικών (ΦΕΚ 1059 Β12/8/2002) με το χαρακτηρισμό ως **Νομικού Προσώπου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα**. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι χορηγοί να έχουν το ευεργέτημα της φιλολογικής απαλλαγής στο ύψος του ποσού της χορηγίας τους, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για την προώθηση των σκοπών της ΕΟΣΦΙΜ, που είναι η στήριξη των μελών σωματείων Φίλων των Μουσείων.

“ΚΙ ΕΣΤΩ ΕΙΣ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ...”

ΨΥΡΡΗ, Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

Ψυρρή 1835. Λιθογραφία του C. Lebaché. Μόναχο

Γιατί οι περισσότεροι Αθηναίοι ήρωες – που έγραψαν με το αίμα τους το έπος του 1821 – γεννήθηκαν και ανδρώθηκαν στη γειτονιά του Ψυρρή. Άλλα και γιατί η ίδια ιστορική περιοχή κατά την τελευταία εικοσαετία του 19^{ου} αι. υπήρξε το άντρο των αυτοαποκαλούμενων «ηρώων», των γραφικών κουτσαδάκηδων, μόρτηδων και τραμπούκων που απασχόλησαν ποικιλοτρόπως τη μικρή τότε κοινωνία της Αθήνας. Ανάμεσά τους ξεχώρισαν ο χαρισματικός πρώτος φρούραρχος της Αθήνας, ο Παναγιώτης Κτενάς, οι απρόμητοι αδελφοί Νικόλαος και Χρήστος Σαρρής, ο άξιος αγωνιστής – που πρώτος μερίμνησε για τα αθηναϊκά μνημεία – ο Κυριακός Πιττάκης και ο οπλαρχηγός Ιωάννης Καρρόρος.

Ο Παναγιώτης Κτενάς, το πρωτοπαλίκαρο του Ψυρρή, χάθηκε με τραγικό θάνατο κατά την πολυπόθητη μέρα της απελευθέρωσης της Αθήνας, στις 10 Ιουνίου του 1822. Μέσα στον ενθουσιασμό της νίκης το κανόνι που πυροδοτούσε, εκπυρδοσκότησε και σκότωσε τον άτυχο νέο, που ήταν η μεγάλη ελπίδα των Αθηναίων. Τον έθαψαν με πολύ πόνο και αρμόζουσες τιμές στον αυλόγυρο της εκκλησίας των Αγίων Αναργύρων, κοντά στο χαροκαμένο σπίτι του. Η απώλεια του φρουράρχου είχε απρόβλεπτες και απευκταίες συνέπειες. Στη μνήμη του νεκρού ήρωα όρισαν ως φρούραρχο το νεαρό αδερφό του Σπύρο, ο οποίος όμως αποδείχθηκε ανεπαρκής και κατώτερος των περιστάσεων. Η ανικανότητα του Σπύρου Κτενά και οι διχόνοιες των Αθηναίων είχαν ως αποτέλεσμα την επιδολή ξένων οπλαρχηγών στην Ακρόπολη. Έτσι δρέθηκαν οι Αθηναίοι διοικούμενοι αρχικά από τον απρόμητο –έως τότε- Οδυσσέα Ανδρούτσο και στη συνέχεια από τον αδιστακτό Ιωάννη Γκούρα. Ρυθμιστής των πραγμάτων την εποχή αυτή εμφανίζεται ένας άλλος ήρωας του Ψυρρή, ο οπλαρχηγός Νικόλαος Σαρρής (1794 – 1823). Κατά μία περιεργή συγκυρία, ο Νικόλαος Σαρρής και ο αδικοχαμένος Παναγιώτης Κτενάς ξεχωρίζουν ως οι ηρωικότερες μορφές – φεύ και οι τραγικότερες- μεταξύ των παλληκαριών της Αθήνας. Ήταν οι γενναίοι του Ψυρρή.

Τα προσόντα του Νικολάου Σαρρή παραθέτει ο ιστορικός

Σουρμελής: «Ήτο εις άκρον φιλότιμος, φιλόπατρις και φιλάγαθος. Ήτο όμως ριψοκύνδυνος και ορμητικός και απροδούλευτος δια την νεαράν ηλικίαν, ήτο δε ετών 29. Είχε δε ανάστημα σώματος μέγα ή μέτριον, αλλά όλον ανδρικόν και ωφαίον, οποίον η φύσις σπανίως φιλοτιμείται να δεῖξει. Ήτο δε καὶ ξανθός την τρίχα, ἔχων μύστακα επιμήκη». Κατά τη ορήση του Ηροδότου «ο Θεός πάντα θέλει να μειώνει όσα υπερέχουν», ο Σαρρής έπεσε θύμα των πολλών χαρισμάτων του, αλλά και της ιδιοτέλειας και μηχανορραφίας του οπλαρχηγού Γκούρα.

Οι μέρες της ζωής του άρχισαν να λιγοστεύουν όταν ο φιλόπατρις αυτός ήρωας του Ψυρρή ήθει σε μοιραία οφέξη με τον ίδιο το Γκούρα και τους στρατιώτες του για καταχόήσεις και αδικίες που διέπραξαν σε βάρος των Αθηναίων. Πάλι ο Σουρμελής γράφει σχετικά: «Τέλος την 23 Ιουνίου 1823, γενομένης ταραχής εις την αγοράν, 70 στρατιώται του Γκούρα συλλαμβάνουσι τον Σαρρήν, αθώον όντα. Ούτος κρατούμενος όλος απ’ αυτούς, αναδρυχώμενος, τους σπρώχνει ισχυρώς και φεύγει να σωθή εις το Επαρχείον, (ην δε τότε Έπαρχος ο Δρόσος Μανσόλας). Ακούλουσθούντες δε αυτόν οι εβδομήκοντα τον λαμβάνουσιν εντεύθεν, χωρίς να σεβασθώσι το Επαρχείον, και τον φέρουσι προσεκτικώτερον εις το φρούριον, ένθα τον θανατώνουσιν αντλεώς κατ’ επιταγήν του Φρουράρχου. Έκαμε λάθος ο μακαρίτης να καταφύγη εις το Επαρχείον. Αν έτρεχεν έξω της πόλεως, ήθελε σωθή, ότι ήτο ταχύτατος και δεν ηδύνατο κανένας από τους διώκοντας να τον καταλάβῃ. Ο θάνατος τούτου του αγαθού πολίτου κατεπίκρινε όλους τους Αθηναίους...».

Παρόμοιο άδοξο τέλος επιφύλαξε ο αιμοχαρής Γκούρας και στον ευεργέτη του Οδυσσέα Ανδρούτσο, δύο χρόνια αργότερα, γράφοντας τις μελανότερες σελίδες της επανάστασης... Το καύχημα του Ψυρρή, ο Νικόλαος Σαρρής, ετάφη στο «κοιμητήριο των ηρώων», στον αυλόγυρο της ενοριακής εκκλησίας των Αγίων Αναργύρων, πλάι στο σπίτι του. Ήταν ίσως το χειρότερο πένθος που ένιωσαν ποτέ οι άνθρωποι της περιοχής. Στον ίδιο οικογενειακό τάφο αναπαύθηκε τρία χρόνια αργότερα ο αδελφός του Νικόλα, ο Χρήστος Σαρρής (1805-1826), που έπεσε ηρωικά στη

μάχη της Καρύστου. Το «αγένειο παλληκάρι» είχε πάρει μέρος με τον τακτικό στρατό του Φασιλέρου και πέρασε κι αυτό στα «Ηλύσια της δόξας».

Στην ωραιότερη και ιστορικότερη εκκλησία του Ψυρρή, στο βυζαντινό αγίασμα των Αγίων Αναργύρων του Κολοκύνθη, η νεοελληνική άγνοια και ασέδεια φρόντισαν να εξαλείψουν κάθε ίχνος από τις ιστορικές μνήμες. Αποκορύφωμα της ασέδειας θεωρείται η γνωμοδότηση του ειδικού βυζαντινολόγου: Αναφορά Α. Αδαμαντίου της 30/3/1908 προς το επί των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαίδευσεως Υπουργείον «περί του κατά την συνοικίαν Ψυρρή Ναού των Αγίων Αναργύρων»: «...Ο ναός ουδεμίαν αρχαιολογικήν αξίαν κέκτηται, ως επισταμένη έρευνα με έπεισεν ώστε να είναι άξιος συντηρήσεως υπό τοιαύτην έννοιαν. Αδιστάκτως εκφράζω την γνώμην, ότι οι επίτροποι δύνανται να αφεθώσιν ελεύθεροι εις μεγέθυνσιν του ναού κατά τας ανάγκας της ενορίας». Κάπως έτσι «κατά τας ανάγκας της ενορίας» η εκκλησία καταστράφηκε αισθητικά... με τις ευλογίες των επαϊόντων. Όσον αφορά τους τάφους των ηρώων, ποιος ασχολείται πλέον;

ΚΟΥΤΣΑΒΑΚΗΔΕΣ – ΜΟΡΤΗΔΕΣ ΚΑΙ ΤΡΑΜΠΟΥΚΟΙ, «ΗΡΩΕΣ» ΤΟΥ ΨΥΡΡΗ

Η γειτονιά των ηρώων της εξέγερσης του '21 και των «ηρώων Κουτσαβάκηδων» ανέδειξε καφενεία πολυσύχναστα με «ανυπότακτους» θαμώνες. Η περιοχή που άλλοτε λάμπρυναν με την παρουσία τους εύποροι «νοικοκυραίοι» και ευημερούντες «παξαρίτες» έμποροι, υποδαθμίστηκε μετά την απελευθέρωση και κατήντησε φτωχογειτονιά των «ξωτάρηδων» και των περιθωριακών τύπων, που δημιούργησε αρχικά η Βαυαροκρατία και στη συνέχεια διατήρησε η αμείλικτη κοινωνία της πρωτεύουσας. Παραμερισμένοι αγωνιστές που έχασαν την περιουσία τους στον πόλεμο της εθνεγερσίας, Έλληνες –φερμένοι από την ορεινή Πελοπόννησο και τα άγονα νησιά κι άλλοι πάλι από τα αλύτωτα εδάφη– που πίστεψαν πως η Αθήνα είναι η «γη της Επαγγελίας», διάλεξαν να κατοικήσουν στα φτηνά λαικά σπιτάκια του Ψυρρή. Σύχναζαν σε καθημερινή βάση στους κεντρικούς καφενέδες της Πλατείας Ηρώων με την ελπίδα να συναντήσουν κάποιον εργοδότη –έστω εφήμερο. Στα τραπέζακια των καφενείων αυτών, στον «Καποδίστρια» (της οδού Μιαούλη) έπιναν τον καφέ τους οι «sui generis» θαμώνες –που σήμερα μας είναι γνωστοί μόνον από τη σάτιρα και τις

οπερέτες– και το όνομά τους ποικίλει ανάλογα με την εποχή. Αρχικά τους είπαν «Κουτσαβάκηδες» από το όνομα του δεκανέα Δημήτρη Κουτσαβάκη, που ήταν εξαιρετικά φίλερις κι έστηνε παντού καργάδες.

Κατά τα χρόνια του Κριμαϊκού πολέμου (1854-1857) –όταν έπεισε στην Αθήνα το «θανατικό» χολέρας, οι «ξένοι» τους αποκάλεσαν «μόρτηδες» από τη γαλλική λέξη “mort”, που σημαίνει νεκρός, επειδή ανέλαβαν χρέη νεκροθαπτών. Αυτό συνέδη κατά τη διάρκεια της επιδημίας, όταν οι Αθηναίοι εγκατέλειψαν την πόλη για να γλυτώσουν και μαζί τους έφυγαν ακόμα και οι... νεκροθάπτες. Έτσι οι «μόρτηδες» φάνηκε παροδικά να λύνουν το πρόβλημα της ανεργίας τους, καθώς οι νεκροί -πληγέντες από το θανατικό- ξεπέρασαν τις 3.000 (όταν στην πρωτεύουσα ζούσαν 30.000 ψυχές).

Πέραν των Κουτσαβάκηδων και των Μόρτηδων η πλέον εντυπωσιακή ονομασία των περιθωριακών αυτών θαμώνων του Ψυρρή ήταν αυτή των «τραμπούκων». Προέρχεται από την γνωστή φίρμα πούρων “trabuccos” από την Αβάνα της Κούβας – που κερνούσε κάποιος υποψήφιος δημοτικός άρχοντας στους τύπους αυτούς μαζί με ένα καφέ (επιπλέον της καθιερωμένης αμοιδής) για να τους κολακεύσει και να του συμπαρασταθούν καλλίτερα και... δυναμικότερα κατά την προεκλογική του εκστρατεία.

Ιδανική περίοδος προς εύρεση εργασίας ήταν άλλωστε η προεκλογική. Τότε οι καφενέδες του Ψυρρή έσφυζαν από ζωή, καθώς εδώ έρχονταν οι κομματάρχες για να δρουν προσωρινούς συνεργάτες, που αμειδόμενοι θα ενίσχυαν τον αγώνα των υποψήφιών δουλευτών και δημάρχων. Έβαζαν τους Κουτσαβάκηδες έναν – έναν στη σειρά να ξητωκραυγάσουν. Αυτοί που είχαν δυνατή, στεντόρεια φωνή προολιμπάδανταν πάραπα. Υπήρχαν όμως και μερικοί κακομοίρηδες απορριπτέοι, καθώς «δεν έκαναν ούτε για ξήτω» κατά τη γνωστή –έκτοτε– οήση.

Αυτή η συμπαθής τάξη των Κουτσαβάκηδων εξέλιπε κατά τα τελευταία χρόνια της διακινθέρνησης του Τρικούπη, όταν επικεφαλής της Αστυνομίας ήταν ο περιβόητος Μπαϊρακτάρης. Ο ευρηματικός αστυνομικός αρχιτρής ανέλαβε προσωπικά, μετά από επανειλημμένες εφόδους στους καφενέδες του Ψυρρή, να «περιποιηθεί» έναν – έναν χωριστά Κουτσαβάκη. Η «περιποίηση» συνίστατο στα εξής: κούρεμα με την ψιλή μιχανή και ξύρισμα του μύστακος (μέγιστη ταπείνωση για τους «κάροι κομόσοντες» θαμώνες του Ψυρρή) κόψιμο του ενός μανικιού του σακακιού, αυτού που κρεμόταν αφόρετο (κι ως εκ τούτου ήταν περιττό), κόψιμο των μακριών μυτερών προεξοχών των παπουτσιών

τους – περίπου έξι εκατοστά ως τις άκρες των δακτύλων. Στην οικτρή αυτή εξευτελιστική κατάσταση τους επανέφερε στην πλατεία του Ψυρρή για να γίνουν περιγέλως των θαμώνων των γύρω καφενείων. Αυτό ήταν η χαριστική θολή εναντίον των ταλαίπωρων Κουτσαβάκηδων, που κυριολεκτικά τους εξαφάνισε από προσώπου για... Μαζί τους όμως έχασαν και το ενδιαφέρον τους οι καφενέδες της περιοχής, που μετατράπηκαν πάλι σε απλούς συνοικιακούς, χωρίς τη ζωτάνια, την πρωτοτυπία και τη γραφικότητα των περασμένων χρόνων.

Αρτεμίς Σκονμπονρδή

Αποψη της Αθήνας με το ναό του Ηφαίστου (“Θησείο”) και στο δάθυς το Λυκαβηττό, 1836.
Ελαιογραφία M. Rorbye. Μουσείο Thorvaldsen

ΕΙΚΟΝΕΣ 14^{ΟΥ}-18^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΗΣ ΡΕΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Hπαρουσίαση εικόνων από τη συλλογή της Ρένας Ανδρεάδη μέσα στις αίθουσες της Βυζαντινής Συλλογής σηματοδοτεί τον αναπόσπαστο δεσμό της με το Μουσείο Μπενάκη και αποτελεί για το Ίδρυμα μια ελάχιστη έκφραση ευγνωμοσύνης και τιμής στη μνήμη της.

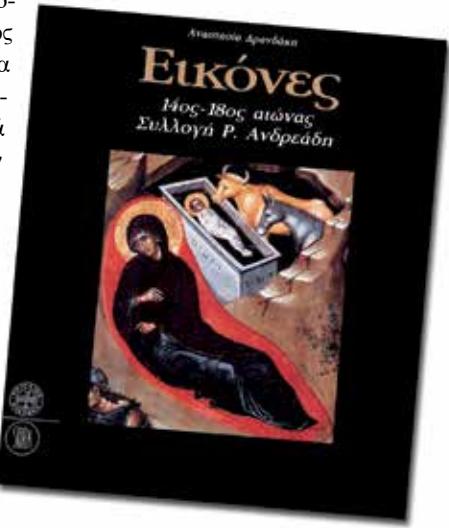
Η συλλογή των εικόνων της είναι από τις πιο σημαντικές ιδιωτικές συλλογές του είδους. Η Ρένα Ανδρεάδη με την αγάπη της για τη ζωγραφική, διηθισμένη από τη βαθιά κατανόηση της δυνατινής τέχνης, διατήρησε ή επανέφερε στην Ελλάδα εικόνες που διαφορετικά θα είχαν σκορπίσει, συγκεντρώνοντάς τις σε ένα γοητευτικό σύνολο.

Ιδιαίτερη ποικιλία παρουσιάζει η θεματική των έργων, στα οποία συγκαταλέγονται τα πιο αγαπητά και διαδεδομένα θέματα της ζωγραφικής φορητών εικόνων, αλλά και κάποια σπανιότερα, που επιχωριάζουν σε συγκεκριμένες περιοχές και περιόδους. Στο σύνολο εντοπίζονται πολλές εικόνες αντιπροσωπευτικές της εκάστοτε καλλιτεχνικής παραγωγής. Υπάρχουν ωστόσο και ορισμένα έργα, όπως η Γέννηση Volpi (α' τέταρτο του 15^{ου} αι.) ή ο Άγιος Ιωάννης Θεολόγος (γ' τέταρτο του 16^{ου} αι.), που δικαιολογούν το χαρακτηρισμό του αριστουργήματος, γιατί αποτελούν ευτυχείς

στιγμές σημαντικών ζωγράφων, αλλά και των κοινωνιών και των τάσεων από τις οποίες ξεπήδησαν.

Η συλλογή της Ρένας Ανδρεάδη προσφέρει ένα πανόραμα των ελληνικών φορητών εικόνων από τον 14ο έως τον 18ο αιώνα και μια αφετηρία για να ανακαλύψει κανείς τα κοινά στοιχεία αλλά και την εκφραστική πολυμορφία που τις διακρίνει.

Παράλληλα με την έκθεση κυκλοφόρησε μια πολυτελής έκδοση, στην οποία παρουσιάζονται διεξοδικά όλες οι εικόνες της συλλογής (βλ. Ενημερωτικό Δελτίο Α'-Β'/2002, σ. 19).

IN MEMORIAM Ρένα Ανδρεάδη

Tο Μουσείο Μπενάκη αποχαιρετά με πόνο έναν από τους πιο πολύτιμους συμπαραστάτες του. Ένα στέφεο και πιστό φίλο, ο οποίος ανάλωσε χρόνια ολόκληρα της ζωής του στην τόνωση της μουσειακής ιδέας και στη διάδοσή της, στη στήριξη του ανανεωτικού της πνεύματος και στη διεύρυνση των προοπτικών της, στη μαχητική υπεράσπιση των αρχών που πρεσβεύει και στην τελική της δικαίωση. Στην καταξίωσή της.

Το Μουσείο Μπενάκη αποχαιρετά έναν αξέχαστο σύντροφο, τον οποίο χαρακτήριζε η τρομακτική αντοχή και η απίστευτη τελειομανία, η αυστηρότητα της κριτικής ματιάς και η τρυφερότα της ψυχικής διάθεσης, η διακριτικότητα μιας παρουσίας που απάλυνε τη συνεχή ενεργητική συμμετοχή στα καθέκαστα της καθημερινής ζωής των γεγονότων, στις χαρμόσυνες αλλά και στις πικρές στιγμές ενός γίγνεσθαι καθόλου εύκολου και καθόλου απλού.

Η Ρένα Ανδρεάδη ανήκε στο σπάνιο εκείνο είδος των γενναιόδωρων ανθρώπων που μπορούν να δίνουν χωρίς να ξητούν ανταλλάγματα, με τον ίδιο τρόπο που μπορούν να χάρονται μόνον όταν αισθάνονται χρήσιμοι και να αποτιμούν τις αξίες κάθε συλλογικής προσπάθειας πάνω στα μετρήσια μεγέθη του αποτελέσματος της δουλειάς. Γι' αυτό και στα αξιολογικά της κριτήρια δέρανε πάντοτε πολύ περισσότερο από την ποσότητα, η συστηματική συνέπεια πολύ περισσότερο από την επικαιρική φαντασμαγορία, η πειθαρχία της αγωγής πολύ περισσότερο από την κενόδοξη κοινωνικότητα. Γι' αυτό και τα μέτρα με τα οποία ζύγιζε τόσο τον εαυτό της όσο και τους άλλους υπήρξαν ευεργετικά και για το Ίδρυμα και για το προσωπικό του.

Η συμβολή της Ρένας Ανδρεάδη στη δημιουργία του Φωτο-

γραφικού Αρχείου, ενός επιστημονικού κέντρου για την προστασία της μνήμης μας με πανελλαδική σήμερα αναγνώριση και διεθνή ακτινοβολία, ήταν αποφασιστική όχι μόνο ως προς τον θεαματικό εμπλούτισμό του υλικού του, αλλά και ως προς την άψογη οργάνωση των επιμέρους ενοτήτων του. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο που έπαιξε τόσο στη σύσταση όσο και στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του Πωλητηρίου, του τμήματος δηλαδή εκείνου χάρη στο οποίο το Μουσείο, μαζί με την κάλυψη ενός σοβαρού κεφαλαίου από τον ετήσιο προϋπολογισμό του, οφείλει κι ένα επίσης σεβαστό μέρος από τη φήμη του. Η αγάπη που έτρεφε για το βιβλίο και την ιστορία του επέδρασε ευνοϊκά στη συγκρότηση της βιβλιοθήκης του Ιδρύματος, όπως άλλωστε και η εξουνχιστική διεισδυτικότητα, με την οποία εισχωρούσε στην ουσία των προβλημάτων, στάθηκε ευεργετική για τη λειτουργία της Διοικητικής του Επιτροπής, στις συνεδριάσεις της οποίας συμμετείχε δυναμικά από το 1967.

Ενώ η ανθρώπινη όμως αντοχή έχει τα όριά της, η σφραγίδα της μπορεί να παραμένει ανεξίτηλη, ανακυκλώνοντας μαζί με τα πετάγματα της θύμησης και το χρέος της οφειλής. Έτσι, ακόμα κι αν οι άνθρωποι που αγαπήσαμε φρέγουν συχνά αναπάντεχα, η αύρα τους εξακολουθεί να περιφέρεται τριγύρω μας, να μας συμπαραστέκεται και να μας ενθαρρύνει.

Μαζί με τα παιδιά της, τα εγγόνια της και τους φίλους της, όλοι οι συνεργάτες της Ρένας Ανδρεάδη από το Μουσείο Μπενάκη, η Διοικητική του Επιτροπή, το Επιστημονικό, το Τεχνικό και το Φυλακτικό του προσωπικό, της εύχονται το καλό κατεύόδιο στο τελευταίο αυτό ταξίδι.

Αγγελος Δεληθορρίας

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

FRIENDS' ACTIVITIES

The six-month period since last May has turned out quite fruitful for the Friends: significant lectures, guided tours, excursions and trips have been organized and executed by the Board of Directors. Several groups of members have visited the Benaki Museum Library, various exhibitions, museums and historical sites of Athens, the islands of Santorini and Andros, as well as Constantinople. Three lectures and a three-day trip to Phokis took place following the key idea of *Retracing the steps of Pausanias*. Moreover, the Friends supported financially the new Museum of Islamic Art through their participation in a great gala held in the roof garden of the Museum on the 25th of September.

Stavros I. Arvanitopoulos

AN IMPORTANT INITIATIVE OF THE HISTORICAL ARCHIVES

For the second consecutive year, two courses of Turkish language and Ottoman writing are being held at the Historical Archives of the Benaki Museum. The two courses will be continued until the end of April 2003. Each class lasts one hour and takes place every Thursday at the Historical Archives building (Delta House) in Kifissia. Language professor is Mrs Effi Exissou, and Mr. Mohammed Panahi teaches Ottoman writing.

Stavros I. Arvanitopoulos

THE SHOP

The shop of the Benaki Museum, as you may all know, has been created in 1977 with the support of the "Friends" and was the first Museum's shop to function in Greece. The main goal of the shop is the reproduction and sale of copies from the Museum's exhibits, in order to offer an economic support to the Museum's activities, thus covering an important part of its budget. The authentic copies of the Museum can be easily now obtained from the large public not only in Greece but abroad as well.

Despina Geroulanou

E-ISLAM: A MULTIMEDIA PROJECT FOR THE PRESENTATION OF THE NEW MUSEUM OF ISLAMIC ART

The Museum possesses one of the richest high quality collections of Islamic art on international scale. The creation of a Museum of Islamic Art in Athens may be considered as a pioneer project according to the international museum notions. The Benaki Museum undertook the creation of two multimedia: a CD-ROM and an Info-kiosk under the general title "e-islam". The CD-ROM *e-islam* presents 164 objects together with explanatory texts from the curators of the Islamic collection.

Myrta Perraki

THE LIBRARY

Was created in 1931, the year that the Benaki Museum was inaugurated and donated to the Hellenic State by his founder Antonios Benakis. The personal books of the great benefactor composed the main core of this remarkable collection. To day the library contains more than 50.000 volumes of books and

periodicals, which have been acquired with purchase, donations and exchanges. Among the various collections of the library are included Byzantine and post-Byzantine manuscripts, old and rare books of the 15th, 16th and 17th centuries, as well as a large number of travelers' editions with rich illustrations. The library is open to the public from Monday to Friday, 9 a.m.-3 p.m.

NEWS OF THE HELLENIC FEDERATION OF MUSEUMS' FRIENDS

The Council meeting and General Assembly of the World Federation of Friends of Museums will take place in Athens on May 2004. Greece participated at the XI Congress of the WFFM, which has been most successful and took place in Buenos Aires in October 2002. The Gala dinner of the HFFM to celebrate New Year will be held on the 20th of January at the Byzantine Museum of Athens with the presence of the Minister of Culture Prof. Evangelos Venizelos.

Lila de Chaves

FROM THE HISTORY OF ATHENS

Most of the Athenian heroes of the Greek War of Independence in 1821, were born and grew up in the small historical area of Athens, so-called "Psirri". During the last twenty years of the 19th century, this "peculiar" neighborhood became the nest of the so called "heroes", the picturesque bullies, rascals and rogues, who disconcerted in various ways the formerly small Athenian society. Among those to be mentioned are the gifted first commander of Athens' garrison Panayiotis Ktenas, the intrepid brothers Nicholas and Christos Sarris, a remarkable warrior, the archaeologist Kyriakos Pittakis, and the chieftain Ioannis Karroris.

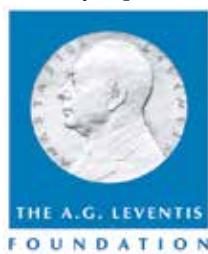
Artemis Skoumbourdi

GREEK ICONS, 14TH TO THE 18TH CENTURY. FROM THE COLLECTION OF THE LATE RENA ANDREADIS

This exhibition of icons from the collection of the late Rena Andreadis is being presented here in the museum's Byzantine galleries as a mark of her long-standing and unbroken ties with the Museum and as a small gesture of gratitude and respect to her memory. The Rena Andreadis icon collection is one of the most important private collections of its kind. It offers a panorama of Greek portable icons from the 14th to the 18th century, and provides us with an opportunity to discover for ourselves their wide variety of idiom and also the many features that they have in common.

Translation: E.P., L.C., S.A.

This bulletin was kindly sponsored by the A.G. Leventis Foundation. This very important organization - with a proven record in the promotion and preservation of the culture of Cyprus and Greece worldwide and with numerous publications invaluable for the study of the Art and History of Hellenism - is the product of the carrier and enterprise of Anastassios G. Leventis, Ambassador of Greece and Cyprus to the UN and to UNESCO, as well as an avid collector and lover of antiquity.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

20 Δεκεμβρίου 2002 – 19 Ιανουαρίου 2003

Χρόνης Μπότσογλου – Μια προσωπική Νέκυια

28 Ιανουαρίου – 28 Φεβρουαρίου 2003

Κώστας Μπαλάφας. Φωτογραφία

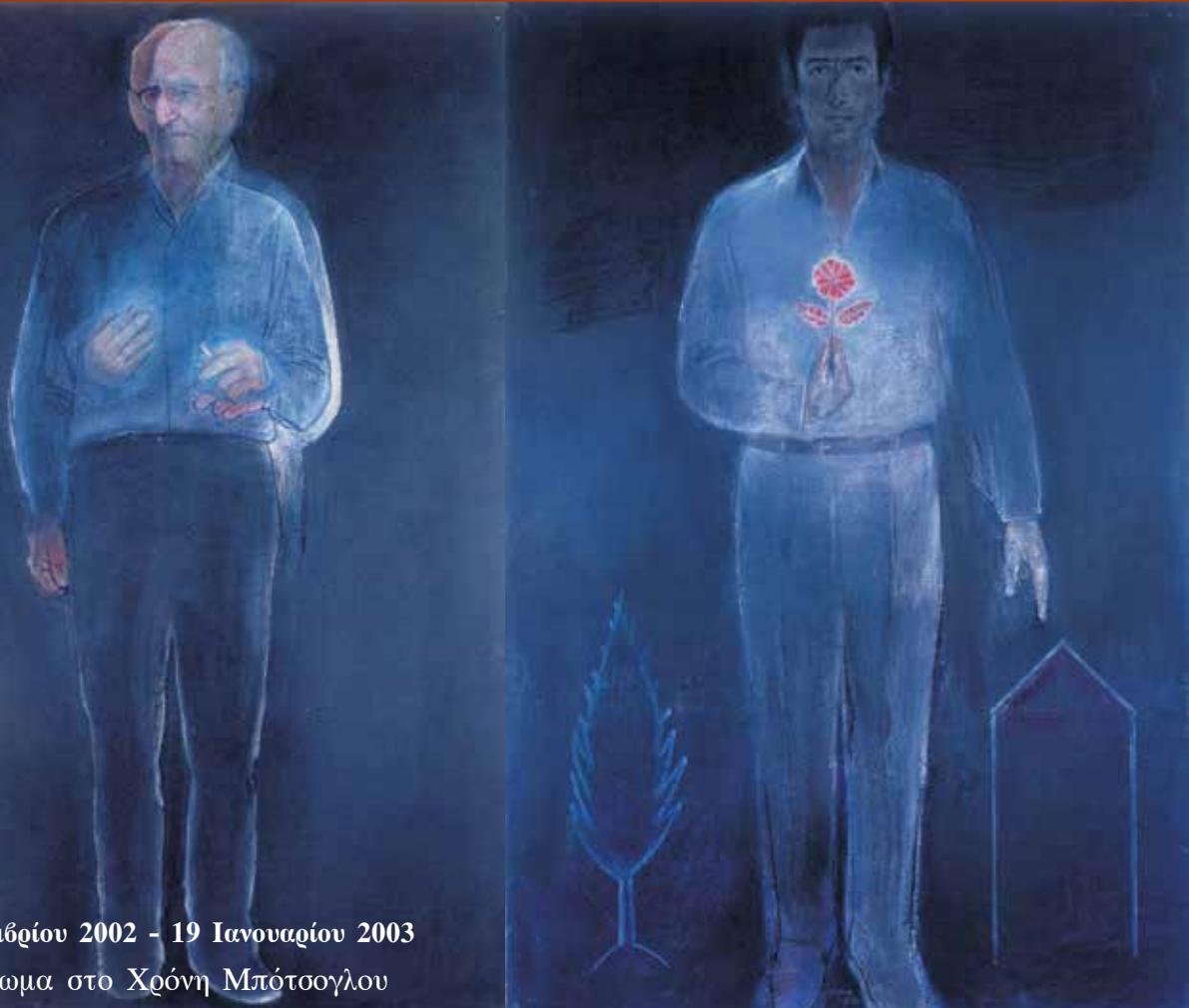
19 Μαρτίου – 7 Ιουνίου 2003

Ταύρος. Εικόνα και λατρεία στη Μεσόγειο κατά την αρχαιότητα.

Έκθεση εντεταγμένη στην Πολιτιστική Ολυμπιάδα

18 Ιουνίου – 15 Σεπτεμβρίου 2003

Γιώργος Μαυροΐδης. Αναδρομική έκθεση

20 Δεκεμβρίου 2002 - 19 Ιανουαρίου 2003

Αφιέρωμα στο Χρόνη Μπότσογλου

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο: 9:00–17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00, Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. Κέντρο: 210-36.71.000

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Κουμπάρη 1, Αθήνα

Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00–15:00 Τηλ.: 210-36.42.216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ Εμμανουήλ Μπενάκη 38 & Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά

Δευτέρα - Παρασκευή: 10:00–14:00 Τηλ.: 210-80.79.878

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα

Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00–15:00 (κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης) Τηλ.: 210-72.11.033

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ Βαλαωρίτου 4, Αθήνα

Δευτέρα - Τετάρτη: 10:00–13:00 (κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης) Τηλ.: 210-36.28.164